

Vergaderjaar 1991-1992

21 556

Uitbreiding van de Wet bodembescherming met een regeling inzake sanering van de bodem

Nr. 12

NADER VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 9 juli 1992

In de vaste Commissie voor milieubeheer¹, werd na kennis te hebben genomen van de memorie van antwoord en de omvangrijke nota van wijziging de behoefte gevoeld een nader voorlopig verslag vast te stellen. De commissie heeft de eer hierbij dit verslag als volgt uit te brengen.

HOOFDSTUK I. INLEIDING

De leden van de CDA-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van de memorie van antwoord bij het wetsvoorstel tot uitbreiding van de Wet bodembescherming met een regeling inzake sanering van de bodem. Zij waren de regering erkentelijk voor de reactie op hun vele in het voorlopig verslag gestelde vragen. Met name de bij nota van wijziging doorgevoerde verhoging van het normatieve gehalte van het wetsvoorstel had hen aangenaam getroffen, hetgeen overigens niet wegneemt dat zij nog een aantal vragen wilden stellen met betrekking tot de wijze waarop dat is gebeurd.

Het antwoord van de regering ten aanzien van een aantal specifieke punten had de leden van de CDA-fractie niet tevreden gesteld. Vooral de antwoorden op de vragen over het Service Centrum Grondreiniging, de aanpak in eigen beheer, de vrije woonkeuze en het kostenverhaal vormden voor deze leden aanleiding op die punten terug te komen.

Deze leden vroegen een nadere beschouwing naar aanleiding van de bij nota van wijziging voorgestelde bevoegdheid voor de minister om te differentiëren in het tijdstip van inwerkingtreding. Zij wilden vooral weten welke onderwerpen in ieder geval direct in werking zullen treden. Zij konden zich bijvoorbeeld niet voorstellen dat het wetsvoorstel in werking zou treden, terwijl de algemene maatregel van bestuur betreffende de locatiespecifieke omstandigheden op basis van artikel 27a-2, tweede lid, nog niet gereed zou zijn. Hetzelfde geldt naar hun oordeel voor de algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 27a-1, betreffende het criterium «ernstig gevaar». Op deze punten wezen zij daarom een afwijkend tijdstip van inwerkingtreding af. Op welke andere punten wordt een afwijkend tijdstip van inwerkingtreding voorzien?

¹ Samenstelling:

Leden: Lansink (CDA), Van Noord (CDA), Rempt-Halmmans de Jong (VVD), Tommel (D66), Te Veldhuis (VVD), Willems (Groen Links), Janmaat (Centrumdemocraten), Tegelaar-Boonacker (CDA), J. T. van den Berg (SGP), Swildens-Rozendaal (PvdA), Verspaget (PvdA), Roosen-van Pelt (CDA), Esselink (CDA), ondervoorzitter, Boers-Wijnberg (CDA), Van Rijn-Vellekoop (PvdA), voorzitter, Feenstra (PvdA), Van der Vaart (PvdA), Mulder-van Dam (CDA), Ruigrok-Verreijt (PvdA), Schimmel (D66), M. D. T. M. de Jong (CDA), Akkerman (PvdA), Van Heemst (PvdA) en Van Hoof (VVD).
Plv. leden: Van der Linden (CDA), Van Houwelingen (CDA), Blauw (VVD), Eisma (D66), Kamp (VVD), Rosenmøller (Groen Links), Brouwer (Groen Links), Laning-Boersema (CDA), E. van Middelkoop (GPV), Leerling (RPF), Huys (PvdA), Nijland (CDA), Koffeman (CDA), Melkert (PvdA), De Pree (PvdA), Niessen (PvdA), Hillen (CDA), Van Gijssel (PvdA), Ter Veer (D66), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Witteveen-Hevinga (PvdA), Castricum (PvdA) en Dees (VVD).

De leden van de CDA-fractie oordeelden positief over de verhoging van het normatieve gehalte van het wetsvoorstel door het vastleggen van een aantal begrippen op wetsniveau in plaats van deze slechts te definiëren in de Leidraad bodemsanering. Voor het begrip «ernstig gevaar» is gekozen voor een uitwerking bij algemene maatregel van bestuur. Zal deze uitwerking aansluiten bij het systeem van de risicobenadering, zoals neergelegd in notitie 21 990, «Milieukwaliteitsdoelstellingen bodem en water»? Van «ernstig gevaar» zal dan sprake zijn indien onaanvaardbare risico's dreigen te ontstaan. Is het de bedoeling van de regering om «ernstig gevaar» conform de risicobenadering te vertalen in grens- en streefwaarden, waarbij de door het RIVM ontwikkelde C-toetsingswaarden een belangrijke rol zullen spelen? Wil de regering in dit kader nader ingaan op de kritiek van de VNG, dat de relatie tussen deze waarden en de risicobenadering onvoldoende uit de verf komt.

Tevens vroegen deze leden een reactie op de definitie van het begrip «saneringsgeval» en de redenering, welke naar aanleiding daarvan wordt gepresenteerd in het commentaar van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden VNO en NCW. De raad pleit voor het opnemen van de risicobenadering in de omschrijving van dat begrip. Van een saneringsgeval kan dan pas sprake zijn indien het maximaal toelaatbare risico wordt overschreden. Vervolgens pleit de Raad ervoor om het maximaal toelaatbare risico te differentiëren aan de hand van criteria als de aard en concentratie van de verontreinigende stoffen, de mate van verspreiding en mogelijk contact en het huidige en in de toekomst te verwachten gebruik. De Raad vreest dat de definitie die de regering heeft vastgelegd betekent dat in beginsel reeds bij een zeer lichte verontreiniging van een saneringsgeval sprake zou kunnen zijn met alle consequenties voor het bedrijfsleven van dien. De leden van de CDA-fractie vroegen of de regering dit ook beoogt met de gekozen definitie. Naar hun mening is ook een redenering mogelijk waarbij, indien van een saneringsgeval sprake is, op basis van locatiespecifieke omstandigheden kan worden gekozen voor het niet effectueren van de sanering. In dat geval blijft op het betreffende stuk grond een latente saneringsplicht rusten, welke alsnog moet worden geëffectueerd bij vervreemding en/of verandering van bestemming.

De status van de Leidraad bodemsanering bleef voor de leden van de CDA-fractie een bron van vragen. Deze leden verzetten zich tegen de visie van de regering als zou de Leidraad een normerende werking moeten bezitten. Het feit dat dit in de praktijk van de uitvoering van de Interimwet bodemsanering zo is gegroeid betekent nog niet dat dit ook voor de toekomst aanvaardbaar is. Juist nu een nieuwe wettelijke regeling de mogelijkheid biedt alle normerende elementen een wettelijke basis te geven, kan de Leidraad worden teruggebracht naar wat zij oorspronkelijk beoogde. Naar het oordeel van deze leden behoort de Leidraad niet meer te zijn dan een praktische handreiking voor de uitvoering van de wet, net als dat het geval is ten aanzien van het Handboek Hinderwet en Handboek Lucht. Elke formele binding aan de Leidraad ontbreekt voor zowel Rijk, provincies als gemeenten. Ook de Tweede Kamer als medewetgever heeft formeel niets met de Leidraad te maken. De vele verwijzingen naar de normerende werking van de Leidraad door de regering in de memorie van toelichting en nu weer in de memorie van antwoord zijn daarom feitelijk niet op hun plaats. Voor de uitvoering van onderzoek en saneringen geldt slechts dat de verantwoordelijke autoriteiten zich dienen te bewegen binnen de kaders van de wet en de op die wet gebaseerde besluiten. Ten aanzien van de Leidraad bestaat volledige beleidsvrijheid. De Leidraad mag dan ook niet het karakter van pseudo-wetgeving aannemen.

De leden van de CDA-fractie achtten de eventuele verplichting van bedrijfsgezondheidszorg voor bedrijven die belast zijn met de uitvoering van bodemsaneringsprojecten nog onvoldoende sluitend. Zo'n verplichting zou namelijk geen betrekking hebben op het personeel van het bedrijf waar de sanering plaatsvindt en daar toch gevolgen van kan ondervinden, noch op toezichthoudend personeel van derden, bijvoorbeeld een betrokken ingenieursbureau.

De leden van de PvdA-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord, het daarna ontvangen advies van de Raad van State over de regeling van het verhaalsrecht, en de brief van de minister van VROM van 1 juni 1992 over de consequenties van de arresten van de Hoge Raad van 24 april 1992 (21 556, nr. 11). Veel van hun meer feitelijke vragen waren daarmee afdoende beantwoord. De nota van wijziging vonden zij op onderdelen een duidelijke verbetering, maar kon op enkele essentiële, nader te noemen punten nog niet op hun instemming rekenen. Ook op andere punten wilden zij nader terugkomen.

De leden van de PvdA-fractie konden er mee instemmen dat om tijds-wille een aantal onderwerpen niet meer in dit wetsvoorstel worden ingebracht, zoals de regeling van het Servicecentrum Grondreiniging, de aanpak van bodemverontreiniging in landelijk gebied en de sanering van de waterbodems. Zij zeiden er wel op te rekenen dat over deze onderwerpen snel afzonderlijke wetsvoorstellen zullen worden ingediend. Kan hiervoor een actuele tijdsplanning worden gegeven? Verder wilden zij graag meewerken aan een inwerkingtreding van deze wet per 1 januari 1993, in verband met de door hen gewenste versterking van de positie van de Staat in verhaalsprocedures, maar zij constateerden tevens dat in het wetsvoorstel nog zoveel punten in het geding zijn, dat deze datum moeilijk haalbaar lijkt. Op twee punten stonden zij op aanvulling van dit wetsvoorstel, namelijk de regeling van de vrije woonkeuze en een voorziening voor onschuldige van gemeenten van welke redelijkerwijze geen eigen bijdrage kan worden verlangd. Zij verbaasden zich erover dat deze beide punten, vrijwel kamerbreed gewenst geacht, nog niet in de nota van wijziging werden verwerkt. Zij zeiden op deze punten nog terug te zullen komen. Zij vroegen voorts of de regering heeft overwogen om de bepalingen over het verhaalsrecht in een apart wetsvoorstel met betrekking tot de IBS neer te leggen, daar deze relatief urgent zijn en snel een uitspraak van de Staten-Generaal vergen. Deze afsplitsing zou, naar het hun voorkwam, zonder nieuw advies van de Raad van State kunnen worden doorgevoerd.

De leden van de PvdA-fractie hadden behoefte aan een nadere discussie over de bij nota van wijziging opgenomen nieuwe artikelen 27a-1 en 27a-2 in de voorgestelde vorm. Zij onderkenden dat de regering hiermee een poging doet het normatief gehalte van de wet te verhogen, wat zij toejuichten, maar vonden dat deze bepalingen essentiële zaken toch nog te zeer naar algemene maatregel van bestuur delegeerden zonder duidelijke materiële criteria, en wellicht onvoldoende aansloten op de werkelijkheid van de bodemsaneringsoperatie. Zij hadden zelf reeds bij verscheidene gelegenheden in de Kamer gepleit voor de hantering van de risicobenadering in de bodemsaneringsoperatie. Zij vonden daarom dat de wet zich niet zou moeten richten op de sanering van gevallen waarin sprake is van een ernstig gevaar voor vermindering van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, dier en plant heeft (huidige begripsomschrijving van saneringsgeval, uit te werken bij algemene maatregel van bestuur conform artikel 27a-1), maar op de gevallen waarin sprake is van een onaanvaardbaar

verhoogd risico van mens, dier en plant. Volgens de memorie van antwoord (blz 53) is dat ook de strekking van de opgenomen bepalingen, maar zij hechtten dan aan een wettelijke formulering die dat ook preciezer tot uiting brengt. Vervolgens vonden zij het juist om bij algemene maatregel van bestuur de nadere invulling te regelen van hetgeen als saneringsgeval moet worden beschouwd.

Artikel 27a-1 bevat daartoe echter geen materiële criteria, en zij drongen er op aan daarin alsnog te voorzien. Voor de hand liggende criteria zijn de aard en concentraties van de aangetroffen stoffen, en de mate en het risico van verspreiding van en blootstelling aan die stoffen. Zij bepleitten voorts nadrukkelijk om ook de huidige en toekomstige functie van de grond waarin de verontreiniging wordt aangetroffen, een rol te laten spelen in de beoordeling van het risiconiveau en dus als een materieel criterium voor de algemene maatregel van bestuur op te nemen. Zij achtten dit ook voor de hand liggend indien het risiconiveau de bepalende factor wordt.

De leden van de PvdA-fractie vonden dat de saneringseisen een nadere grondslag in de wet zouden moeten vinden. Thans wordt in artikel 27a-2 als hoofdregel herstel van multifunctionaliteit vastgelegd, en worden de uitzonderingen op die hoofdregel naar het algemene maatregel van bestuur niveau verwezen, zonder dat de wet enig aanknopingspunt biedt voor de afbakening van die gevallen en voor de eisen die dan gelden. Zij waardeerden in de voorgestelde bepaling dat het gewenste einddoel van de bodemsanering eenduidig wordt vastgelegd, maar zouden aan de formulering verwaarloosbaar risico als einddoel de voorkeur geven. Dit einddoel kan onder omstandigheden stapsgewijze worden bereikt via risicoreductie, tijdelijke beveiligingsmaatregelen en met geformaliseerde gebruiksbeperkingen als consequentie. Bodemsanering verschilt wat dit betreft principieel niet met de aanpak op andere terreinen van het milieubeleid, waar ook stapsgewijze wordt toegewerkt naar een niveau van verwaarloosbaar risico. In praktische zin treden wel verschillen op, omdat het bij bodemsanering vaker kosten-effectief is om in één stap het niveau van verwaarloosbaar risico te herstellen. De werkelijkheid van de bodemsaneringsoperatie is juist, zo vreesden deze leden, dat in zeer veel gevallen herstel van multifunctionaliteit niet plaatsvindt, en dan bovendien niet duidelijk wordt gemaakt en vastgelegd dat dit einddoel uiteindelijk gewenst blijft. Een IBC-oplossing kan weliswaar zeer langdurig operationeel blijven met een goede nazorg, maar zolang geen sprake is van verwaarloosbaar risico is de sanering daarmee niet definitief rond. Zij bepleitten een opzet waarin bij algemene maatregel van bestuur de saneringseisen in afhankelijkheid van de omstandigheden worden bepaald, waarbij de wet zelf dient aan te geven welke omstandigheden in algemene maatregel van bestuur mogen worden onderscheiden, en welke materiële criteria in die gevallen bij het formuleren van de saneringseisen moeten worden aangehouden, bijvoorbeeld hoe de afweging stapsgewijze risicoreductie vs. direct saneren naar verwaarloosbaar risico moet plaatsvinden. Een onderscheid naar functie van de grond zou hierbij wederom een rol kunnen spelen. Zij bepleitten bijvoorbeeld dat in deze algemene maatregel van bestuur voor leeflaagsaneringen in woonwijken kwalitatieve criteria worden opgenomen, bijvoorbeeld dat leidingen in schone grond moeten komen en dat verspreidingsrisico's geheel moeten worden weggenomen, ook bij een stapsgewijze risicoreductie. Zij zouden het voorts een goede zaak vinden indien in de algemene maatregel van bestuur wordt gewerkt met zowel richtwaarden als grenswaarden in de zin van de Wet milieubeheer, waarbinnen de bevoegde gezagen de afweging kunnen maken. Voorts zou de wet duidelijk moeten maken dat de algemene maatregel van bestuur in gevallen waarin niet wordt gesaneerd tot het niveau van het

verwaarloosbaar risico, nadere eisen zal stellen aan de dan te treffen beveiligingsmaatregelen en gebruiksbeperkingen, en bij wie de verantwoordelijkheid voor het restrisico blijft.

Een wettelijke regeling van grondtransacties waarbij vervuilde of partieel gesaneerde grond is betrokken past in die opzet.

De leden van de PvdA-fractie konden hun gedachten over de gewenste herformulering van de artikelen 27a-1 en 27a-2 niet verder uitwerken dan hierboven geschetst, in afwachting van de aangekondigde notitie over lokatiespecifieke factoren. Deze notitie, bij motie gevraagd per juni 1991, in de memorie van antwoord aangekondigd per «voorjaar 1992», laat inmiddels wel zeer lang op zich wachten. Zij verwezen echter naar hun inbreng tijdens eerdere mondelinge overleggen en de UCV over de BSB-operatie. Zij waren op dit punt voorts benieuwd naar de definitieve voorstellen van de VNG. In het eindverslag hoopten zij op een en ander nader te kunnen terugkomen, naar zij hoopten op basis van nadere voorstellen tot wetwijziging van de zijde van de regering.

De leden van de PvdA-fractie brachten het onderwerp voorfinanciering door gemeenten en provincies opnieuw onder de aandacht van de regering. In de memorie van antwoord wordt geconstateerd dat de huidige Interimwet niet voorziet in de mogelijkheid van voorfinanciering, en het huidige wetsvoorstel evenmin. Wel stelt de memorie van antwoord dat thans wordt onderzocht hoe tegemoet kan worden gekomen aan knelpunten die gemeenten ondervinden bij de realisering van belangrijke maatschappelijke doelen op ernstig verontreinigde gronden. De leden van de PvdA-fractie waren uiteraard benieuwd naar hetgeen de regering hierover, zoals aangekondigd, in de nota naar aanleiding van het eindverslag te melden heeft. Zij drongen er overigens op aan de nadere memorie van antwoord hiervoor te benutten. Zelf bepleitten zij een algemene regeling die erin voorziet, dat gemeenten en provincies die een zgn. groot geval willen voorfinancieren, van het rijk duidelijkheid kunnen krijgen over de omvang van de rijksbijdrage en het jaar waarin die bijdrage tegemoet kan worden gezien. Zij wilden daarbij ook duidelijkheid scheppen over de vraag of dergelijke voorgefinancierde bedragen meetellen in de beoordeling op grond van artikel 50, derde lid. Zij vroegen voorts om een overzicht van de mogelijkheden die provincies wat betreft voorfinanciering bieden aan gemeenten, voorzover het gaat om uit het provinciale budget te financieren gevallen. Wat betreft de kwestie van bodemsanering op gronden waarop belangrijke maatschappelijke doelen kunnen worden gerealiseerd, leek het deze leden dat het dan niet zozeer of alleen gaat om voorfinanciering, maar om de prioriteitstelling van de saneringsoperatie. Zij zouden zelf zeker niet willen uitsluiten dat het risico mede wordt beoordeeld in afhankelijkheid van dergelijk toekomstig, maatschappelijk urgent geacht gebruik van de grond, maar vroegen of het huidige wetsvoorstel dit wel mogelijk maakt. Indien de maatschappelijke urgentie van sanering en dus bekostiging uit het bodemsaneringsbudget ook op basis van toekomstig gebruik van de grond moet kunnen worden beoordeeld, vergt dit vermoedelijk een daarop gericht apart criterium in de wet.

De leden van de VVD-fractie vroegen het kabinet of zij vasthoudt aan het streven de wet per 1 januari 1993 in werking te doen treden. Gelet op de stand van de parlementaire behandeling leek het deze leden onmogelijk deze datum te halen. Welke consequenties heeft het indien de wet later in werking treedt, zo vroegen zij?

De leden hier aan het woord brachten naar voren dat ook zij van mening zijn dat het voorliggende wetsvoorstel een gebrek aan normatief gehalte heeft. De wet zou een goed instrument zijn om duidelijkheid te

scheppen in de verschillende criteria. Zeker wat betreft de saneringscriteria bestaat er momenteel een grote verscheidenheid aan normen die de duidelijkheid niet bevordert. Kan de regering in haar antwoord de verbanden tussen de verschillende normen en de wenselijkheid van de verschillende criteria uiteenzetten?

De leden van de VVD-fractie zouden liever een duidelijke juridische basis voor de normering zien, daar de huidige Leidraad bodemsanering een vorm is van pseudo-regelgeving. Deze vorm van regelgeving verdient geen schoonheidsprijs. Hoe staat de regering tegenover het instrument pseudo-wetgeving en hoe ziet zij de rol van de Kamer bij de totstandkoming ervan? Deze leden pleitten ervoor, dat doelstellingen van een regeling zo nauwkeurig mogelijk worden aangegeven. Bij de keuze van die doelstellingen, moet volgens hen niet worden uitgegaan van hetgeen als maximum wenselijk is, maar van hetgeen als minimum vereist is. Zijn minimumnormen niet te prefereren boven – vaak onrealistische – maximumnormen? Is het niet zo, dat een benadering van minimumnormen minder handhavingsproblemen oplevert?

De leden van de VVD-fractie vroegen voorts om een beschouwing over de werking van de Leidraad bodembeschering en dan met name over de invloed van de Leidraad op de omvang van de saneringsgevallen.

De leden van de VVD-fractie waren van mening, dat het vastleggen van het begrip «ernstig gevaar» de voor de praktijk gewenste flexibiliteit beter waarborgt dan de starre doelstelling van multifunctionaliteit. De invulling van «ernstig gevaar» zal namelijk per situatie verschillend zijn. Daarnaast bleven zij van mening dat «ernstig gevaar voor de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft» een andere betekenis heeft, dan de formulering «ernstig gevaar voor de volksgezondheid of het milieu». Volgens deze leden verwordt het bodembeschermingscriterium tot het saneringscriterium, terwijl toch deze eerste gericht is op het beschermen van de huidige c.q. natuurlijke toestand van de bodem en het laatste gericht is op het opheffen van gevaarlijke situaties. Deze leden vroegen de regering nogmaals om een beschouwing op dit punt.

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering niet te wachten tot de nota naar aanleiding van het eindverslag, met haar standpunt inzake de tegemoetkoming aan gemeenten indien zij eerder willen overgaan tot bodemsanering dan in het provinciale bodemsaneringsprogramma is voorzien.

Tevens vroegen deze leden of de minister niet van mening is dat de doelstelling «herstel van de multifunctionaliteit van de grond» onrealistisch is, als uit het onderzoek «Landelijk onderzoek bodemsanering Budgetgevallen» door de R.U.U., blijkt dat 92% van de grond niet multifunctioneel gesaneerd wordt (blz. 43)? Deze leden wezen erop dat normen, die onvoldoende aansluiten bij het algemeen rechtsbewustzijn problemen kunnen opleveren bij de handhaving. Het onderzoek van de R.U.U. lijkt deze stelling te onderschrijven.

De leden van de fractie van D66 zeiden, mede gezien de importantie van het onderhavige onderwerp, de memorie van antwoord en de daarbij gevoegde nota van wijziging met veel interesse te hebben gelezen. Het onderhavige wetsvoorstel leek hun bij te dragen aan het mogelijk maken van een goede bodemsanering. Zij betreurden het overigens dat de indiening van deze memorie van antwoord zo lang op zich heeft laten wachten. Zij benadrukten de wenselijkheid van een snelle afhandeling, zodat de wet inderdaad zoals gepland 1 januari 1993 in werking zal treden. Graag wilden zij nog weten met welke mogelijke vertragings-

gronden nu nog serieus rekening wordt gehouden, zodat de datum van 1 januari 1993 alsnog niet gehaald zou kunnen worden. In het voorstel is de mogelijkheid opgenomen om het tijdstip van inwerkingtreding verschillend te stellen voor artikelen of onderdelen daarvan. Welke artikelen of onderdelen lenen zich hiervoor zonder de beoogde doelen van onderhavige regeling uit te hollen?

De leden van de fractie van D66 betreurden het dat de minister er niet in is geslaagd om bij deze saneringsregeling ook de waterbodemsanering en de wettelijke status van het Service Centrum Grondreiniging BV in de regeling op te nemen. Beide leiden tot werkwijzen die in milieuhygiënisch opzicht gewenst zijn. Kan een regeling voor de waterbodem op korte termijn in werking treden, nu ook aangesloten kan worden bij de adviezen van de Commissie Zevenbergen? Aanbieding van de specifieke regeling voor waterbodems lijkt gezien de aanvankelijke planning en gezien het feit dat de studie van de Commissie Zevenbergen afgerond is redelijk en zeer gewenst.

In het kader van nog in de wet te regelen nieuwe onderwerpen waren de leden van de fractie van D66, evenals de Stichting Natuur en Milieu benieuwd hoe het staat met de door de minister toegezegde wettelijke vervreemdingsregeling. Kan de regering inzage geven in de stand van zaken?

De minister geeft aan dat bij de uitvoering van bodemsanering een groot aantal begrippen een rol spelen die makkelijk aan de behoefte in de praktijk moeten kunnen worden aangepast en om die reden in de Leidraad bodembescherming zijn opgenomen en niet in de wet zelf. De leden van de fractie van D66 waren echter van mening dat dit de duidelijkheid en de rechtszekerheid in veel gevallen niet ten goede komt. Zij vroegen zich af of de normen en criteria voor saneringsvarianten en voor de behandeling van afgegraven vuile grond al niet dusdanig uitgekristalliseerd zijn dat opname hiervan in de wet zelf te verkiezen valt.

De leden van de fractie van D66 ondersteunden de door de regering gekozen in de wet opgenomen saneringsdoelstelling, te weten: behoud of herstel van multifunctionaliteit van de bodem, behalve in uitzonderingssituaties. Dit komt de duidelijkheid ten goede. Op welke wijze kan geregeld worden dat bij het beschikbaar komen van nieuwe technieken, de beslissing om niet multifunctioneel te saneren kan worden herzien? Wil de minister een dergelijke mogelijkheid opnemen zodat de praktijk niet achter gaat lopen op de technische ontwikkelingen? Hoe ziet de invulling van het begrip «locatiespecifieke omstandigheden» er momenteel uit? In welke gevallen en onder welke voorwaarden kan van de multifunctionaliteitseis afgeweken worden?

Op welke wijze zouden bepaalde zeer zwaar verontreinigde gebieden in een aparte regeling geregeld en zo buiten het toepassingsbereik van deze wet gehouden kunnen worden? Is dit niet te verkiezen boven al te vergaande uitzonderingsmogelijkheden in de wet zelf?

De leden van de fractie van D66 wilden weten hoe in de regeling meer en betere voorfinancieringsmogelijkheden opgenomen kunnen worden. Tevens vroegen zij of in de regeling aan de gemeenten tijdig zekerheid verschaft kan worden over het tijdstip waarop de middelen uit het bodemsaneringsbudget ontvangen worden, indien voorfinanciering uit eigen middelen heeft plaatsgevonden.

De leden van de Groen Links-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van de memorie van antwoord. Zij waren blij dat hierin tegemoet gekomen wordt aan enkele wensen die zij in het voorlopig

verslag hadden verwoord. Maar dat betekent niet dat zij nu tevreden zijn met het voorliggende wetsvoorstel, vooral omdat een aantal noodzakelijke en aangekondigde regelingen nog niet in deze wet terug te vinden is. Zij waren niet overtuigd van de noodzaak nog langer te wachten met de wettelijke regeling van taken en bevoegdheden van het «Service Centrum Grondreiniging» en met de regeling van waterbodemsanereringen. Wil de regering zich er voor inspannen dit alsnog bij deze wijziging te betrekken? Uit de opmerking dat het SCG sinds 1989 operationeel is en dat het wetsvoorstel zich ook uitstrekt over gevallen van bodemverontreiniging zou opgemaakt kunnen worden dat de regering van mening is dat er aan het ontbreken van wettelijke regeling weinig bezwaren kleven. Is dat correct? Ziet de minister van VROM het bijvoorbeld niet als een probleem dat het ministerie van Defensie blijkens een brief over bodemsaneringsprogramma nog niet er voor gekozen heeft om alle vrijkomende grond aan het SCG aan te bieden? Is het wel de bedoeling dat ook Defensie zich aan de algemene regel gaat houden? Ook het nog te formuleren kabinetsstandpunt over de rapportage van de werkgroep «Aanpak bodemverontreiniging in het landelijk gebied» kan nog tot een volgende wijziging van de Wet bodembescherming leiden. Wanneer verwacht de regering die wijziging ingevoerd te kunnen hebben? En wat betekent dit voor de bodemsanering in het landelijk gebied tot dat moment?

De leden van de Groen Links-fractie misten ook nog steeds de regeling van een vervreemdingsverbod voor verontreinigde grond. In hun ogen was dit een belangrijk instrument om druk uit te oefenen op grondeigenaren om grond te saneren. Over dit onderwerp is weliswaar een notitie toegezegd, maar dat betekent niet dat regeling in deze wet niet gewenst is. Deelt de minister de mening dat het vervreemdingsverbod bij deze wetswijziging meegenomen moet worden? Zal daar bij de voorbereiding van de notitie en het wetsvoorstel rekening mee gehouden worden?

De leden van de SGP-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord. Zij bedankten de regering voor de beantwoording van de door hen gestelde vragen.

Het ontbreken van duidelijke criteria voor wat een saneringsgeval is en welk saneringsresultaat in welke situatie bereikt dient te worden, werd door deze leden als een serieuze ommissie ervaren. Kan de regering bevestigen dat de vier grote steden en de VNG momenteel werken aan een eigen stelstel van normen, waarmee van geval tot geval kan worden besloten of sanering van de bodem noodzakelijk is?

Naar aanleiding van opmerkingen over de status van de Leidraad bodembescherming vroegen deze leden of de regering niet al te gemakkelijk concludeert dat het niet mogelijk zou zijn de inhoud van de Leidraad neer te leggen in een algemene maatregel van bestuur. Er is ondertussen toch heel wat jaren ervaring mee opgedaan. In de memorie van antwoord wordt gesteld dat het vastleggen van begrippen e.d. in de Leidraad het voordeel heeft dat aanpassing aan de praktijk betrekkelijk eenvoudig kan plaatsvinden. Deze leden wezen op het feit dat een algemene maatregel van bestuur van een formele wet hetzelfde voordeel heeft. De Leidraad heeft het karakter van pseudo-wetgeving. Het neerleggen van begrippen e.d. in een algemene maatregel van bestuur vergroot derhalve de rechtszekerheid. Welke principiële bezwaren bestaan er tegen het neerleggen van de inhoud van de Leidraad in een algemene maatregel van bestuur?

Overigens namen deze leden nota van het feit dat de invulling van de begrippen «ernstig gevaar» en «locatiespecifieke situatie» wel bij algemene maatregel van bestuur geregeld zal worden.

In de inleiding van de memorie van antwoord wordt gesproken van

«een door het overleg Overheid–Bedrijfsleven Bodemsanering ontworpen Leidraad». Op welke Leidraad wordt hier precies gedoeld, zo vroegen deze leden.

De leden van de GPV-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van de memorie van antwoord en de nota van wijziging. Zij constateerden dat het onderhavige wetsvoorstel veel reacties heeft opgeroepen. Vooral in de juridische pers is een lawine aan artikelen verschenen. Zij waren van mening dat nog een aantal punten in het onderhavige wetsvoorstel aandacht verdient.

Deze leden merkten op dat het beperkte normatieve karakter van het wetsvoorstel een punt van discussie is geweest in het voorlopig verslag. In de nota van wijziging is hieraan deels tegemoet gekomen door twee artikelen, te weten 27a-1 en 27a-2, in te voegen. Zij achtten het juist dat op deze manier niet zonder meer een normerend karakter aan de Leidraad bodembescherming werd toegekend, maar dat begrippen in de Leidraad nu ook wettelijk verankerd worden. De leden van de GPV-fractie merkten op dat het normerend karakter van de Leidraad bodembescherming niet onomstreden is. Zij verwezen hierbij naar een artikel van mr. C.J.M. Stubenrouch in het Advocatenblad van 12 april 1991. In dit artikel wordt vermeld dat door de rechtbank te Assen aan de Leidraad bodembescherming een normerende werking werd toegekend, maar dat deze zelfde rechtbank een klein jaar later in de zaak Staat/Van Wijk & Boerma BV tot een geheel andere uitspraak kwam. In deze uitspraak bepaalde de rechtbank dat niet zonder meer uit kon worden gegaan van een normerende werking van de Leidraad bodembescherming. Kan gezien het voorgaande wel gesteld worden dat in de jurisprudentie de Leidraad bodembescherming een normerende werking wordt toegekend? Bestaat wel voldoende eensgezindheid in de rechtspraak over de wetenschappelijke onderbouwing van de zogenaamde A-, B- en C-waarden in de Leidraad bodembescherming?

HOOFDSTUK II. UITGANGSPUNTEN VAN HET WETSVORSTEL

Met betrekking tot de grote ruimte die de provincies wordt geboden om zich te bemoeien met onderzoek en sanering in eigen beheer behielden de leden van de CDA-fractie nog steeds de nodige moeite. Het voorstel bevat geen enkele rem op al te grote provinciale inmenging, indien daartoe geen noodzaak bestaat. Deze leden onderschreven de noodzaak om het aanvullende, niet wettelijke bodemsaneringscircuit te reguleren, maar wensten daarbij zoveel mogelijk ruimte te laten voor de aanpak in eigen beheer. De regering stelt weliswaar in de memorie van antwoord het eens te zijn met deze leden dat de provincies zich terughoudend moeten opstellen, maar zij verbindt daaraan geen consequenties. De leden van de CDA-fractie herhaalden hun suggestie om de in artikel 22 opgenomen meldingstermijn te bekorten van drie maanden naar één maand. Het gaat hier per definitie om lichte gevallen en/of om het verplaatsen van grond als neveneffect van een andere activiteit. Ook ten aanzien van de meldingstermijn voor saneringsgevallen ex artikel 27b, tweede lid, zou naar hun mening een termijn van één maand vaak voldoende kunnen zijn. Inclusief de bij nota van wijziging ingevoegde verlengingsmogelijkheid zou de totale termijn voor ingewikkelde gevallen beperkt moeten kunnen blijven tot vier maanden. Ten overvloede wezen deze leden op de stelling van de regering op bladzijde 3 van de memorie van antwoord, waar deze in beginsel de stelling onderschrijft dat «indien duidelijke wettelijke criteria zouden worden geformuleerd voor wat een saneringsgeval is en welk saneringsresultaat bereikt moet worden, meer aan gemeenten en bedrijven zou kunnen worden overgelaten, met een

controle achteraf». Tevens wezen zij op de passage op bladzijde 5 van de memorie van antwoord, welke handelt over standaardbestekken. Bovendien wijst de regering op bladzijde 53 op de toetsingstabel, aan de hand waarvan een derde kan afleiden of sprake is van een saneringsgeval in de zin der wet (waarbij deze leden ervan uitgingen dat die toetsing in de toekomst zal plaatsvinden op basis van algemene maatregel van bestuur met saneringscriteria ex artikel 27a-1 en niet meer op basis van de Leidraad). De provincie zal daarom naar de mening van de leden van de CDA-fractie meestal geen drie maanden nodig hebben om te beoordelen of een specifiek geval van verontreiniging ernstig is of niet en of het om een saneringsgeval gaat. Het bedrijf of de gemeente waar de sanering of handeling met verontreinigde grond moet plaatsvinden zal op basis van het verrichte onderzoek zelf zorgvuldig nagaan of sprake is van een saneringsgeval of niet.

Een snelle wettelijke regeling van het Service Centrum Grondreiniging achtten de leden van de CDA-fractie noodzakelijk om een terughoudende opstelling van provinciale autoriteiten te bevorderen. De regering stelt dan wel dat de provincies het SCG verplicht moeten inschakelen bij het vrijkomen van verontreinigde grond bij IBS-saneringen, maar deze verplichting is formeel niet hard te maken omdat de Leidraad bodemsanering geen wettelijke basis heeft. Voor een formele verplichting is een wettelijke bepaling nodig in onderhavig wetsvoorstel. Uit de praktijk blijkt namelijk dat veel afgegraven grond niet wordt gemeld bij het SCG. Dat geldt sowieso voor saneringen op vrijwillige basis, maar voor een deel ook voor saneringen op basis van de IBS. Deze leden drongen er daarom nogmaals bij de regering op aan het SCG een wettelijke basis te verschaffen in dit wetsvoorstel, zodat dit direct bij de inwerkingtreding geregeld is.

Ten aanzien van het toezicht van het rijk op de aanpak van omvangrijke gevallen vroegen de leden van de CDA-fractie of dit toezicht nog wel in alle gevallen noodzakelijk is. Naar hun mening was een toetsing van verschillende aspecten logisch, maar zij vroegen een nadere omschrijving van wat de regering verstaat onder «toezicht». Het rijk moet zich volgens hen niet bezig houden met de concrete uitvoering van een eenmaal goedgekeurd saneringsplan. Daarvoor geldt het door de provincies op te stellen jaarlijkse verslag als toetsingsdocument. Zij gingen er overigens vanuit dat de minister aan de hand van deze verslagen zelf zal rapporteren over de voortgang en uitvoering van de bodemsaneringsoperatie in het jaarlijkse Milieuprogramma.

Op bladzijde 9 van de memorie van antwoord noemt de regering drie verschillende informatiesystemen over de bodemsanering. Een vierde zal daaraan wellicht worden toegevoegd, een centraal informatiesysteem, dat aansluit bij de eerder genoemde systemen, eventueel lijkend op het Kadaster. De leden van de CDA-fractie vroegen of een eenvoudiger opzet mogelijk is. Zij dachten eerder aan één systeem voor de bestuurlijke autoriteiten en het SCG in de vorm van combinatie van de drie bestaande systemen in plaats van een geheel nieuw vierde systeem. Daarnaast wilden zij opneming van vastgestelde vervuiling als een zakelijk recht in de bestaande Kadastrale registratie, zodat bij wijziging van de bestemming van een perceel of bij vervreemding daarvan snel duidelijk is of op de grond nog een latente plicht tot sanering rust.

De leden van de PvdA-fractie verwachtten dat de regering in de nadere memorie van antwoord nader zal kunnen ingaan op de inschakeling van het Kadaster bij de informatievoorziening over de bodemkwaliteit, nu de

minister zich daar in de recente UCV over de BSB stilliger en positiever over heeft uitgelaten dan de memorie van antwoord nog aangeeft.

De leden van de PvdA-fractie constateerden met genoegen dat ook de regering van mening is dat meer aan gemeenten en bedrijven kan worden overgelaten, met controle achteraf, naarmate duidelijker wettelijke criteria kunnen worden geformuleerd voor wat een saneringsgeval is en welk saneringsresultaat bereikt moet worden (blz. 3/4 memorie van antwoord). Zij vroegen daarom het wetsvoorstel nog eens op dit punt te bezien in het licht van de voorgaande voorstellen voor een nadere wettelijke regeling.

De leden van de PvdA-fractie waren door de memorie van antwoord nog niet gerustgesteld over de mate waarin het rijk controle uitoefent op de rechtmatigheid en de doelmatigheid van de besteding van de bodemsaneringsgelden, in relatie tot de bereikte resultaten en de kwaliteit van de uitgevoerde saneringen. Formeel biedt de wet inderdaad enkele aanknopingspunten, zoals het jaarlijkse verslag ex artikel 52. Kan echter nader worden ingegaan op de feitelijke betekenis van de zgn. bijzondere projectevaluatie en de halfjaarlijkse voortgangsgesprekken, waaraan de memorie van antwoord refereert (blz. 8)? Welke resultaten hebben deze acties opgeleverd? Zou het geen goede gedachte zijn, zoals deze leden ook in het voorlopig verslag hadden geopperd, dat de besteding van de gelden steekproefsgewijze op effectiviteit wordt gecontroleerd? Welke aandacht besteedt de accountantsdienst aan de besteding van de rijksmiddelen voor bodemsanering? Controleert men slechts of bijvoorbeeld de budgetten conform de regelingen aan provincies en gemeenten zijn uitgekeerd, of betreft men daarbij ook de besteding bij die overheden en de doelmatigheid daarvan?

De leden van de VVD-fractie vroegen in hoeverre het rijk zelf de verontreinigde grond schoonmaakt in plaats van stort. Het kwam deze leden niet juist voor, deze strakke procedure wel toe te passen op reiniging in eigen beheer, als de overheid zelf terughoudend is met schoonmaak.

De leden van de VVD-fractie vroegen verder in hoeverre «multifunctionele sanering» te rijmen is met de opmerking «Onderzoek en sanering dienen doelmatig en sober gevoerd te worden» (blz. 8 memorie van antwoord). Zij vroegen de regering hier nader op in te gaan.

De leden van de fractie van D66 achtten het wenselijk dat de Kamer op de hoogte wordt gehouden van de vorderingen op het gebied van de bodemsanering. De minister zou hiertoe jaarlijks een samenvattend overzicht aan de Kamer kunnen verstrekken van de bij hem ingediende provinciale verslagen. Wil de regering een dergelijke plicht in de wet opnemen? Kan art. 52 in die zin worden uitgebreid?

De leden van de Groen Links-fractie waren tevreden dat de regering besloten had ook het aanvullend, niet wettelijk geregeld circuit te reguleren door het in het onderhavige wetsvoorstel op te nemen. Zo zou de beste mogelijkheid kunnen ontstaan om een volledig overzicht te krijgen, en op verantwoorde wijze prioriteiten te kunnen stellen. Deze leden vroegen alleen hoe voorkomen zal worden dat deze procedure tot te grote vertraging in werkzaamheden zou kunnen leiden, bijvoorbeeld als bij grondwerkzaamheden ineens vervuilde grond gevonden wordt die snel gereinigd moet en kan worden. Is de regeling zodanig dat, als er voor volledige schoonmaak gekozen wordt, deze snel kan worden uitge-

voerd? Heeft de minister de indruk dat provincies in deze gevallen binnen drie maanden uitsluitel kunnen geven?

Deze leden onderschreven het pleidooi van de VNG niet, om een groot deel van de bodemsaneringen uit het wetsvoorstel te laten, en meer over te laten aan de gemeenten. Zij vreesden namelijk dat deze niet zozeer op milieuhygiënische, maar veeleer op andere gronden zouden besluiten al dan niet te saneren. Deelt de minister de mening dat als de voorstellen van de VNG gevolgd worden er geen garantie meer is dat daadwerkelijk alles wordt gedaan om de meest verontreinigde gronden daadwerkelijk en zo snel mogelijk schoon te maken?

Bij nota van wijziging wordt verplicht dat bij sanering in eigen beheer gemeld moet worden of vrijkomende grond gereinigd zal worden, en zo nee, waarom niet. De leden van de Groen Links-fractie achtten dit onvoldoende. De voorgestelde regeling zal wel het overzicht vergroten, maar legt geen verplichting tot reiniging op. Hoe zal gewaarborgd worden dat reinigbare grond, zowel van reiniging door de overheid als in eigen beheer, ook daadwerkelijk gereinigd wordt? Waarom wordt in deze wet geen stortverbod voor reinigbare grond opgenomen? Is de regering bereid dit alsnog op te nemen? Voorts vroegen zij op welke wijze normen vastgesteld zullen worden om te bepalen of grond al dan niet reinigbaar is.

In de huidige regelgeving, zo betoogden de leden van de SGP-fractie, wordt een onderscheid gemaakt tussen saneringen door provincies en gemeenten enerzijds en saneringen in eigen beheer door particulieren anderzijds. Voor saneringen in eigen beheer bestaat thans geen plicht tot inschakelingen van het SCG. Zij wilden weten of in het in voorbereiding zijnde wetsvoorstel tot inbouw van de regeling van het Service Centrum Grondreiniging een bepaling zal worden opgenomen dat inschakeling van het SCG in alle gevallen verplicht is.

HOOFDSTUK III. INHOUD VAN HET WETSVORSTEL

1. Inleiding

De leden van de fractie van D66 konden instemmen met de keuze om de provincie als eindverantwoordelijke aan te wijzen voor een milieuverantwoorde bodemsanering. Dit geldt ook voor de meldingsregeling, waarbij goede werkafspraken ertoe kunnen leiden dat geen onnodige bureaucratische handelingen worden verricht.

De leden van de SGP-fractie waren niet overtuigd van de door de regering aangevoerde argumentatie met betrekking tot het al of niet in de wet opnemen van de gewenste voorkeur voor de volgorde van de aanpak van saneringen. Zij verwezen naar het wetsvoorstel 21 246, Uitbreiding en wijziging van de wet Milieubeheer (afvalstoffen), waarin een voorkeursvolgorde is vastgesteld met betrekking tot de verwijdering van afvalstoffen. Waarom kan dit in het ene wetsvoorstel wel geregeld worden en in het andere niet? Het in de wet opnemen van een dergelijke voorkeur hoeft toch niet te leiden tot problemen bij de uitvoering van het beleid, zo betoogden deze leden. Het gaat immers om een uitgesproken en gecodificeerde voorkeur en niet om een strikt imperatieve bepaling waarvan niet onder bepaalde voorwaarden zou mogen worden afgeweken. Onderzoek en sanering op kosten van de overheid zou nog slechts moeten plaatsvinden als andere mogelijkheden niet haalbaar blijken te zijn. De hier aan het woord zijnde leden vroegen hoe vaak dit de laatste jaren het geval is geweest.

2. Reikwijdte

2.1. Saneringscriterium

De leden van de CDA-fractie verwezen naar hun opmerkingen over het begrip «ernstig gevaar» onder hoofdstuk I Inleiding van dit nader voorlopig verslag.

De leden van de PvdA-fractie verwezen allereerst naar hun opmerkingen in de inleiding bij dit nader voorlopig verslag. Zij vroegen wanneer de Kamer een rapportage, c.q. een voorstel, kan verwachten over de op basis van het RIVM-onderzoek te stellen nieuwe C-waarden. Zij hadden begrepen dat deze nieuwe waarden worden gebaseerd op humaan- en ecotoxicologische risico-analyses, en dat de nieuwe waarden zo uitwerken dat hele stedelijke gebieden als saneringsgebied moeten worden aangemerkt. Dit zou voor een deel voortvloeien uit een aanscherping van de waarden voor zware, immobiele metalen, terwijl juist de C-waarden voor vluchtige stoffen op grond van die analyses omhoog zouden gaan. Zij zouden dit een merkwaardige gang van zaken vinden. Zij vroegen of een humaan- en ecotoxicologische onderbouwing wel een toereikend fundament vormt, omdat sommige functies van de grond wellicht vanuit andere overwegingen bescherming vragen. Zij dachten bijvoorbeeld aan het voorkomen van schade aan goederen, zoals de heipalen in de grond, maar ook aan het voorkomen van overschrijding van warenwettelijke normen bij agrarische produktie. Zij bleven het vreemd vinden dat dit laatste mogelijk zou zijn zonder dat die landbouwgronden als saneringsgeval worden aangemerkt.

De leden van VVD-fractie vroegen of artikel 27a-2 niet op gespannen voet staat met artikel 20. In artikel 20 wordt namelijk gesteld, dat bodemkwaliteitseisen kunnen worden aangegeven, die rekening houden met de functies en het karakter van de bodem. Is het multifunctionaliteitscriterium niet dermate star dat geen rekening kan worden gehouden met de functie van de bodem? Levert de toepassing van de benadering «tenzij dit als gevolg van locatiespecifieke omstandigheden niet mogelijk is» (pag. 12 memorie van antwoord) niet een te regide regiem op?

De leden van de Groen Links-fractie hadden er waardering voor dat er aan hun wens tegemoet gekomen is om de saneringsdoelstelling – behalve in uitzonderingssituaties: behoud of herstel van de multifunctionaliteit van de bodem – in het wetsvoorstel op te nemen. Maar deze formulering roept gelijktijdig vragen op. Om de regeling voor bodemsanering goed te kunnen beoordelen is duidelijkheid nodig over de lokatiespecifieke omstandigheden waaronder kan worden afgeweken van multifunctionaliteit als saneringsdoelstelling. Waarom worden deze bij algemene maatregel van bestuur geregeld? Omdat er nog geen voorstellen over klaar zijn, of zijn er ook andere redenen voor om ze niet in de wet te regelen? Deze leden vreesden dat ook dit weer vertraging zou kunnen oplopen, omdat de betreffende notitie nog niet gereed is, en dientengevolge waarschijnlijk pas in het najaar besproken kan worden. Zal de notitie nog steeds in het voorjaar van dit jaar, dus zeer binnenkort, aangeboden worden?

Een goede discussie over de lokatiespecifieke omstandigheden is ook nodig omdat het in de wet vastleggen van multifunctionaliteit als saneringsdoelstelling nogal wat weerstanden heeft opgeroepen, vooral bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Grote Stedenoverleg Milieu. De leden van de Groen Links-fractie vroegen de regering in te gaan op de argumenten die dezen naar voren hebben gebracht

tegen deze doelstelling. Zij waren van mening dat er geen reden kan zijn om af te wijken van herstel van de multifunctionaliteit als regel. Meent de regering ook niet dat als de weg van de VNG bewandeld wordt er geen garantie meer is dat multifunctionaliteit als doelstelling gehandhaafd blijft, omdat deze weggestreept kan worden tegen andere belangen? Deze leden zeiden echter wel in te zien dat vreemde situaties kunnen ontstaan als grond volledig gereinigd moet worden terwijl de oorzaak van de vervuiling niet wordt weggenomen. Of dat grond die ernstig verontreinigd is volledig schoongemaakt moet worden, terwijl grond die minder verontreinigd is niet gereinigd hoeft te worden, en dus uiteindelijk viezer blijft. Hoe zullen dergelijke problemen ondervangen worden? Zal in de notitie over lokatiespecifieke omstandigheden op dergelijke vragen ingegaan worden?

De leden van de Groen Links-fractie misten een duidelijk antwoord op hun vragen over de reikwijdte van het saneringscriterium. Zo hadden zij een reactie gevraagd op het advies van de CRMH over verbreding van het saneringscriterium, zodat geen onderscheid meer gemaakt wordt tussen de in artikel 1 omschreven saneringsgevallen en de overige, minder ernstige gevallen. Kan het antwoord op deze vragen alsnog gegeven worden? In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Interimwet bodemsanering (16 821, nr. 3, blz. 12) werd gesteld: «Voor die gevallen van bodemverontreiniging, waarbij eerst op langere termijn de noodzaak van onderzoek en het treffen van maatregelen zich zal aandienen, zal de Wet bodembescherming het aangewezen wettelijke kader zijn». Waarom blijft een belangrijk deel van deze gevallen nog steeds buiten het wettelijk kader? Hoe zal gegarandeerd worden dat op termijn alle gevallen van bodemverontreiniging voor aanpak in aanmerking komen?

De leden van de SGP-fractie stelden nadere vragen omtrent de in het wetsvoorstel gehanteerde definitie van saneren. De definitie omvat twee elementen, te weten: «het beperken» en het «zoveel mogelijk ongedaan maken» van verontreinigingen en de directe gevolgen daarvan. Waarom is gekozen voor een definitie die afwijkt van de begripsomschrijving welke is gehanteerd in het Tienjarensценario bodemsanering?

Ook vroegen deze leden of uit deze definitie voldoende duidelijk is wat van de saneerder wordt verwacht, c.q. geëist. Immers: volgens de in het wetsvoorstel gekozen definitie valt zowel het treffen van tijdelijke maatregelen, zoals het isoleren van een vervuilde locatie danwel het verplaatsen van verontreinigde grond, als het reinigen van vervuilde grond onder de term saneren.

In hoeverre heeft een saneerder in eigen beheer een keuzemogelijkheid? En zo ja, in hoeverre is deze geclausuleerd? In dit verband informeerden deze leden naar de betekenis van artikel 22, tweede lid. Kan het bevoegde gezag aan dit artikel de bevoegdheid ontleen tot een stortverbod van reinigbare grond?

De hier aan het woord zijnde leden informeerden hoe het gesteld is met de uitbreiding van de reinigingscapaciteit in ons land. Wordt uitbreiding van de capaciteit belemmerd als gevolg van onzekerheid omtrent het aanbod van te reinigen grond? Is het juist dat de thans beschikbare capaciteit niet optimaal wordt benut?

De leden van de SGP-fractie wilden in dit verband eveneens ingaan op de saneringsdoelstelling «herstel van de multifunctionaliteit van de bodem». Zij waren van mening dat bij sanering herstel van de multifunctionaliteit van de bodem in beginsel uitgangspunt moet zijn, maar dat het weinig zinvol zou zijn om in alle gevallen de multifunctionaliteit ook

daadwerkelijk te realiseren. Door gemeenten wordt in stadvernieuwingsgebieden vaak volstaan met een leefsanering.

Deze leden wilden weten of het resultaat van een sanering in eigen beheer altijd moet zijn dat de multifunctionaliteit van de bodem wordt hersteld. Vloeit uit het wetsvoorstel voort dat provincies en gemeenten bij door hen ingevoerde saneringen een soepeler toepassing kunnen maken van de locatiespecifieke omstandigheden dan in gevallen waarin het gaat om saneringen in eigen beheer door particulieren?

2.2. Waterbodem

De leden van de CDA-fractie vroegen de regering een nadere beschouwing te geven over het feit dat de minister van Verkeer en Waterstaat bevoegd zal zijn tot het opstellen van een saneringsplan voor gevallen van bodemverontreiniging in rijkswateren, terwijl de minister tevens belast zal zijn met de goedkeuring van het plan en de uitvoering ervan. In de meeste andere gevallen vallen deze drie bevoegdheden nooit samen, hetgeen uit een oogpunt van controle en handhaving ook niet gewenst is. Waarom is niet gekozen voor de constructie dat onderzoek en sanering door of vanwege het rijk behoort tot de categorie eigen beheer, zodat daarvoor een melding moet plaatsvinden aan de betreffende provincie?

De leden van de SGP-fractie spraken hun teleurstelling uit over het uitblijven van de aanvullende regels voor onderzoek en saneringregeling waterbodems. In de memorie van toelichting was aangekondigd dat een daartoe strekkend wetsvoorstel reeds in 1991 de Kamer zou bereiken. Hoe lang zal het nog duren voordat dit wetsvoorstel door de Kamer in behandeling genomen kan worden, zo vroegen deze leden.

2.3. Landbouwgronden en natuurterreinen

De leden van de CDA-fractie vroegen wanneer het kabinetsstandpunt over de rapportage van de werkgroep «Aanpak bodemverontreiniging in het landelijk gebied» aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden.

2.4. Bedrijfsterreinen

De leden van de GPV-fractie wilden hier herinneren aan het feit dat in de uitgebreide commissievergadering over het rapport van de commissie Oele de juridische betekenis van het plan van aanpak, dat door een bedrijf dat bodemsanering in eigen beheer uitvoert aan de provincie wordt voorgelegd, ter sprake is geweest. Hierover is naar hun mening toen niet voldoende duidelijkheid ontstaan. Deze leden vroegen in hoeverre de provincie rechtskracht kan ontleen aan de melding, zoals die is geformuleerd in artikel 22. Kan bijvoorbeeld naleving van het gemelde tijdstip waarop de sanering zou worden aangevangen worden geëist? Wat zijn de verschillen met het saneringsplan, zoals dat op grond van artikel 27b, is vereist?

3. Aanmelding van gevallen

De regering stelt in reactie op een vraag van de leden van de CDA-fractie het uit een oogpunt van behoorlijk bestuur logisch te vinden dat de gemeente, alvorens een geval van bodemverontreiniging te melden aan de provincie, contact opneemt met de rechthebbende. Het leek deze leden met het oog op de rechtszekerheid van de rechthebbende een logische stap om dit dan ook in de wet zelf vast te leggen.

De leden van de CDA-fractie vroegen naar de consequenties van de komende Interimwet bestuur stedelijke gebieden voor de toedeling van bevoegdheden op basis van het onderhavige wetsvoorstel. Gaan deze bevoegdheden straks over van de provincie, c.q. de vier grote gemeenten op het grootstedelijke bestuur? Deze leden waren bevreesd voor hetzelfde probleem als zij reeds hadden gesignaleerd ten aanzien van de minister van Verkeer en Waterstaat bij sanering van waterbodems onder rijkswateren. De praktijk tot nu toe wijst uit dat uitvoering, toetsing en controle in één hand niet bevorderlijk werkt voor een verantwoorde aanpak en veelal leidt tot zeer beperkte leefsaneringen. Volledige overdracht van de provinciale bevoegdheden aan de vier grote gemeenten en in de toekomst aan de grootstedelijke autoriteiten vergroot dat probleem.

Bij de leden van de fractie van D66 rezen vragen met betrekking tot de in voorgestelde regeling toebedeelde aparte positie aan de vier grote gemeenten. Is het niet wenselijker de grote steden eveneens onder de provinciale supervisie te plaatsen? Zij konden zich voorstellen dat de bodemsaneringsoperatie hiermee meer gebaat is. In de praktijk is in de grote steden tot nu toe nog steeds geen volwassen bodemsaneringsbeleid verwezenlijkt. Gezien de zwakke positie van de bodemafdeling ten opzichte van de gemeentelijke afdelingen die zich met grondzaken en woningbouw bezig houden lijkt er voor een waardevol bodemsaneringsbeleid in de praktijk van de grote gemeenten geen ruimte. Welke doorslaggevende praktische argumenten zijn te geven voor de voorgestelde structuur?

De leden van de Groen Links-fractie hadden nog steeds vragen bij de uitzonderingspositie van de vier grote steden. De minister erkent dat het minder gelukkig is om de bevoegdheden tot melding en toetsing bij hetzelfde bestuur te leggen, maar trekt daaruit geen consequenties. Het leek deze leden juist in deze gevallen uitermate belangrijk dat er goede normen gesteld worden waaraan de saneringsprogramma's en inspraakprocedures moeten voldoen, zodat voldoende controle op de uitvoering mogelijk is. Deelt de minister die mening? Is dat voor hem reden om de regels hiervoor te verduidelijken? Deze leden zeiden daarop bij het saneringsprogramma te zullen terugkomen.

4. Onderzoek en sanering door anderen dan de provincie

4.1. Aanpak van nieuw optredende bodemverontreiniging

De leden van de CDA-fractie constateerden dat de wijze waarop de meldingsplicht is vastgelegd tot onduidelijkheid kan leiden bij de meldingsplichtigen. In de eerste plaats zal in de vier grote gemeenten en wellicht in de toekomst in de grootstedelijke gebieden aan B&W gemeld moeten worden in plaats van aan GS. In de tweede plaats zal vaak een dubbele melding moeten plaatsvinden, omdat op basis van de in de Wet milieubeheer, hoofdstuk Vergunningen en Algemene regels vastgestelde bevoegdheden B&W vaak het bevoegd gezag zijn in het kader van de vergunningverlening en in het kader van algemene maatregelen van bestuur met algemene regels. Veel bestaande regelgeving op basis van de Hinderwet en de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne kent reeds meldingsverplichtingen aan het bevoegd gezag, vaak B&W dus. Het leek de leden van de CDA-fractie daarom voor degenen die de melding moeten doen overzichtelijker indien zij zich direct kunnen richten tot B&W, die weer gemakkelijker in contact kan treden met GS. Voor de meldingsplichtige heeft dit bovendien het voordeel dat geen verschil

bestaat tussen situaties waarin gemeenten wel of geen gebruik hebben gemaakt van artikel 27n.

De leden van de PvdA-fractie drongen er op aan de meldingsplicht te beperken tot saneringshandelingen. Gevallen waarbij verontreiniging wordt verminderd of verplaatst, bijvoorbeeld bij gemeentelijk grondverzet, zouden aan provinciale regeling kunnen worden overgelaten. De wet zou voorts kunnen bepalen dat GS gemeenten van een meldingsplicht ontslaan indien deze gemeenten intern een behoorlijke regeling hebben getroffen. Zij dachten daarbij aan een gemeentelijke grondbank, maar ook aan door GS goed te keuren zoneringsregelingen naar Rotterdams voorbeeld. Zij vonden de huidige regeling te veelomvattend, en waren geenszins overtuigd door de memorie van antwoord waar deze ingaat op hun veronderstelling dat de meldingsplicht eenvoudig ontdoken kan worden door bijvoorbeeld geen onderzoek naar de kwaliteit van de te verplaatsen grond uit te voeren.

De minister antwoordt dat het vragen van een vergoeding voor handeling ter begeleiding van vrijwillige saneringen niet ongewoon en ongerechtvaardigd is. De leden van de Groen Links-fractie erkennen dat. Maar toch vreesden zij dat er een ontmoedigend effect van zou kunnen uitgaan. Daarom verzochten zij of niet toch een andere wijze van financiering gevonden kon worden.

De leden van de SGP-fractie vroegen of het de bedoeling van de wetgever kan zijn dat van elke verontreiniging, hoe beperkt van omvang ook, melding wordt gemaakt bij gedeputeerde staten. Deelt de regering de conclusie van de VNG dat het wetsvoorstel in zijn huidige vorm voor de stedelijke milieus betekent dat elke vorm van grondverzet opgevat moet worden als een saneringsactiviteit, waarvoor de meldingsplicht geldt?

In hoeverre zal de praktijk harder blijken te zijn dan de leer en dreigt een grijs circuit te ontstaan, omdat men in de praktijk niet uit de voeten zal kunnen met een door de melding veroorzaakte vertraging van de werkzaamheden?

4.2. Aanpak van in de bodem aanwezige verontreiniging

Reeds naar aanleiding van hoofdstuk II Uitgangspunten van het wetsvoorstel, waren de leden van de CDA-fractie ingegaan op de meldingstermijn van drie maanden. Zeker voor lichte gevallen achtten zij deze termijn te lang. Zij wilden hier nog een vraag stellen over de bij nota van wijziging voorgestelde verplichting om aan te geven of af te graven grond gereinigd kan en zal worden. Is het reëel om van een bedrijf of gemeente te verwachten over te gaan tot reiniging van licht verontreinigde grond, welke dient te worden verplaatst in het kader van nieuwe investeringen c.q. een bouwplan, terwijl geen plicht tot sanering op die grond rust?

Geldt het licht verontreinigd zijn van grond reeds direct bij een niveau van verontreiniging net boven de huidige A-waarden?

In reactie op een vraag van de leden van de CDA-fractie stelt de regering dat een ingediend saneringsplan geacht mag worden te zijn goedgekeurd, indien gedeputeerde staten niet expliciet reageren binnen de gestelde termijn. Deze leden behielden hun voorkeur om dit systeem van de fictieve goedkeuring expliciet neer te leggen in de wettekst. Daarmee kan onduidelijkheid worden voorkomen, juist omdat het achterwege blijven van goedkeuring belangrijke rechtsgevolgen heeft.

De leden van de CDA-fractie konden de visie van de regering op de

heffing van leges in het kader van de goedkeuring van saneringsplannen door gedeputeerde staten onderschrijven. Zij meenden echter wél dat de leges beperkt moeten blijven tot activiteiten die direct met die goedkeuring te maken hebben. In de berekeningen van het bedrag mogen activiteiten van de provincie ter controle op de uitvoering van het plan beslist geen rol spelen, net zo min als een bedrijf na het verkrijgen van een milieuvergunning nog leges betaalt over de controle op de naleving daarvan. Zij voelden daarom juist voor het opnemen in de wet van de doelstelling en de berekeningsgrondslag van de leges.

Het was de leden van de PvdA-fractie onvoldoende duidelijk welk rechtsgevolg een niet tijdige uitspraak van GS over een saneringsplan heeft. In de memorie van antwoord wordt op blz. 25 opgemerkt dat een betrokkene ervan mag uitgaan dat indien GS op een melding of een ingediend saneringsplan niet tijdig hebben gereageerd, hij de handelingen in kwestie overeenkomstig de melding of het plan mag uitvoeren. Dit suggereert dat er sprake is van een fictieve goedkeuring. Anderzijds stelt de memorie van antwoord op dezelfde bladzijde dat indien een saneringsplan wordt uitgevoerd dat niet door GS is goedgekeurd, niet is voldaan aan de eisen van artikel 27b en dus handelen in strijd met artikel 22 plaatsvindt, waaraan GS een einde kunnen maken. Dit zou een fictieve weigering indiceren. Kan hier nader op worden ingegaan? Zij zouden duidelijkheid willen hebben over de keuze tussen een fictieve weigering en een fictieve goedkeuring en deze keuze ook met zoveel woorden in de wet willen vastleggen. Welke keuzen zijn op dit gebied gemaakt op andere milieuterreinen?

De leden van de PvdA-fractie vonden dat de tariefstelling in het derde lid van artikel 27b wel nadere wettelijke regeling behoeft waar het gaat om de berekeningsgrondslag van het te betalen bedrag. Zij vroegen de regering nader in te gaan op de aard van de werkzaamheden van de provincie die uit het tarief kunnen worden gedekt, en op de omvang van de bedragen waar het hier om kan gaan.

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering of het geen stimulans zou zijn, indien bij vrijwillige sanering geen kosten voor provinciale begeleiding zouden worden gerekend.

Hoe hoog schat de regering deze kosten in? Voelt de regering voor een voorstel deze kosten eventueel niet door te berekenen?

Het onderzoek «Bodemsanering budgetgevallen» (blz. 44) laat zien, dat er verschillen in saneringsdoelen bestaan tussen de verschillende provincies. De leden van de VVD-fractie vroegen dan ook of het niet zo is, dat een eenduidig beleid gevoerd moet worden, of ziet de regering voordelen in een flexibele benadering door de verschillende provincies? In dat kader vroeger zij ook wie de provincies controleert.

De leden van de GPV-fractie stonden stil bij de eis om te melden of de reinigbare grond in een saneringsgeval zal worden gereinigd of gestort. Zij waren van mening dat terecht wordt gevraagd duidelijkheid te verschaffen over het al of niet reinigen van grond. Het was hen echter niet duidelijk op grond waarvan stortplaatsbeheerders of het bevoegd gezag met betrekking tot afvalverwijderingsinrichtingen zouden kunnen weigeren reinigbare grond op stortplaatsen toe te laten (memorie van antwoord blz. 20). Moeten gedeputeerde staten hierover een oordeel geven of wordt dit overgelaten aan het eigen oordeel van bijv. de stortplaatsbeheerder?

Wat is de wettelijke basis van een dergelijke weigering?

5. Onderzoek en sanering krachtens provinciaal bevel

De leden van de CDA-fractie vroegen hoe maatregelen in de sfeer van onderzoek en beveiliging kunnen worden afgedwongen van particulieren die grond in eigendom hebben gekregen die ooit door een ander bedrijfsmatig is gebruikt en waarvan wordt vermoed dat er vervuiling heeft plaatsgevonden. De formulering van het eerste lid van artikel 27d sluit het geven van een bevel aan dergelijke eigenaren uit. Waarom is gekozen voor een beperking van het geven van een dergelijk bevel tot degenen die de grond bedrijfsmatig in gebruik hebben of hebben gehad?

De leden van de CDA-fractie vroegen de regering om een vergelijking te geven tussen de veroorzaker die op grond van artikel 27d een bevel krijgt tot sanering van in het verleden ontstane verontreiniging en de veroorzaker die in een juridische procedure wordt gedaagd voor het vergoeden van reeds door de staat gemaakte saneringskosten. De rechtszekerheid vereist naar hun mening dat voor sanering op eigen kosten krachtens een saneringsbevel aan dezelfde voorwaarde moet zijn voldaan als voor een succesvolle kostenverhaalsprocedure. Het gaat hierbij om de voorwaarde dat de verontreiniging moet zijn veroorzaakt door een onrechtmatige daad van de veroorzaker. Zou dit niet het geval zijn, dan zou rechtsongelijkheid worden gecreëerd tussen degene die krachtens bevel moet saneren en degene die zich met succes verweert tegen een kostenverhaalsactie door de staat. Kan de ontvanger van een saneringsbevel daartegen in beroep gaan op basis van de overweging dat hij niet onrechtmatig heeft gehandeld en dus niet kan worden verplicht op eigen kosten te saneren? Een ander gevolg van de mogelijke rechtsongelijkheid kan zijn dat het voor gedeputeerde staten verleidelijk wordt om zoveel mogelijk gebruik te maken van het bevelsinstrument in plaats van over te gaan tot sanering op kosten van de overheid. Deze leden onderschreven overigens bij nader inzien het ontbreken van de mogelijkheid van schadevergoeding bij sanering op bevel. Die constructie zou er toe kunnen leiden dat bedrijven minder snel overgaan tot sanering op vrijwillige basis en eigen kosten, maar het daarentegen juist aansturen op een bevel.

Indien de ontvanger van het saneringsbevel de veroorzaker is, maar niet de eigenaar, kunnen problemen ontstaan voor de daadwerkelijke uitvoering van de sanering. Welke zijn de rechten van de eigenaar in zo'n situatie? De leden van de CDA-fractie meenden overigens dat een saneringsbevel weinig zinvol is indien niet voorafgaande daaraan overeenstemming is bereikt tussen de veroorzaker en de eigenaar van het terrein waarop de verontreiniging zich voordoet.

De leden van de CDA-fractie hadden moeite met de mogelijkheid een saneringsbevel te richten tot de eigenaar, niet zijnde de veroorzaker. De bij nota van wijziging toegevoegde criteria leken hen dermate strak geformuleerd, dat haast geen eigenaar met succes een beroep daarop zou kunnen doen. Ten aanzien van de eerste voorwaarde wilden zij weten of een saneringsbevel kan worden gericht tot een eigenaar die slechts in zeer geringe mate heeft bijgedragen aan de verontreiniging. Neem bijvoorbeeld een bedrijf dat is gevestigd op het terrein van een voormalige gasfabriek. Aan de zware vervuiling van dat terrein als gevolg van de vroegere activiteiten heeft de huidige eigenaar een kleine vervuiling toegevoegd als gevolg van een lekkende olietank. Op basis van de bij nota van wijziging opgenomen voorwaarden kan de huidige eigenaar voor de volledige sanering worden aangesproken, hetgeen de leden van de CDA-fractie niet reëel achtten. Zij wensten een bredere beschouwing over wat de regering precies onder rechtsbetrekkingen verstaat in artikel 27d, vijfde lid, onder a. Valt daaronder bijvoorbeeld

ook elke betrekking die tijdelijk heeft bestaan in het kader van vervreemding van de verontreinigde grond?

De leden van de PvdA-fractie vonden dat de memorie van antwoord een interessant betoog opbouwt over de gewenste en in de praktijk na te streven «kanalisering» van het provinciaal bevel. Zij achtten het echter gewenst dat deze kanalisering in de wettekst in globale termen tot uiting wordt gebracht. Hieruit zou tenminste moeten blijken dat de overheid zich primair moet richten op de grootste veroorzaker, ook zal zou die minder «grijpbaar» zijn dan de huidige eigenaar. Ook de voorkeursvolgorde aanpak in eigen beheer, bevel en uitvoering door de overheid zou als zodanig regeling behoeven. Zij zagen niet in dat het wettelijk vastleggen van deze volgorde en kanalisering tot veel bewijsproblemen van de overheid zou moeten voeren. Zij wezen wat dit betreft op de wettelijke vertaling van de voorkeursvolgorde op afvalstoffengebied, thans in wetsvoorstel 21 246 opgenomen.

De leden van de PvdA-fractie vonden verder dat enkele afspraken rond de BSB-operatie nader wettelijk geregeld zouden kunnen worden. Zo zou het wetsvoorstel kunnen voorzien in een erkenningsregeling van provinciale BSB-stichtingen, en uitdrukkelijk kunnen bepalen dat een bedrijf niet getroffen zal worden door een saneringsbevel zolang het blijkens rapportage van zo'n BSB-stichting loyaal deelneemt aan de BSB-operatie, behoudens gevallen waarin nieuwe feiten aan het licht komen. Ook het plan van aanpak à la de BSB-operatie zou in die nadere regelgeving kunnen worden genoemd, inclusief een bepaling in het kader van artikel 27i dat via de vermelding in het saneringsprogramma van de provincie tot uiting wordt gebracht tot welk jaar een bedrijf uitstel is verleend van onderzoek en sanering. Zij verwezen wat dit betreft naar de uiteenzetting die de minister van VROM op dit punt in de uitgebreide commissievergadering over de BSB-aanpak heeft gegeven over de functie van het provinciaal bodemsaneringsprogramma in dit opzicht.

De leden van de PvdA-fractie achtten het juist dat bij nota van wijziging nader is bepaald in welke gevallen een saneringsbevel gegeven kan worden. Zij vonden de afbakening echter nogal ruim. Zij vroegen welke bezwaren zijn aan te voeren tegen een afbakening die meer geschoeid is op de formulering van artikel 47 over het verhaalsrecht, wellicht aangepast (zie verderop). Welke materiële verschillen treden op tussen beide formuleringen die in de praktijk van belang kunnen zijn? Zelf vonden zij in elk geval dat de uitsluiting van alleen de gevallen waarin de verontreiniging «uitsluitend» is veroorzaakt door derden, al te rigide; zou de formule «geheel of nagenoeg geheel», dan wel, «hoofdzakelijk», niet passender zijn? Verder vonden zij dat in situaties waarin de huidige eigenaar, niet zijnde de veroorzaker, slechts in een rechtsverhouding staat tot de veroorzaker doordat hij te goeder trouw de grond van de laatste heeft gekocht, een rol moet spelen in de afweging of de huidige eigenaar een saneringsbevel kan krijgen, of deze eigenaar redelijkerwijze mogelijkheden heeft om zelf een verhaalsactie op de veroorzaker met succes af te sluiten. Tenslotte vonden deze leden dat de wet enige criteria moet noemen waaraan GS toetsen voordat een saneringsbevel kan worden gegeven. De leden van de PvdA-fractie constateerden verder met tevredenheid dat in artikel 27d in het eerste lid de kring van adressanten van de saneringsbevelen tot de kring van de bedrijven wordt beperkt, maar dat dit niet geldt in het derde lid met de meest verstrekkende bevelen. Dit leek deze leden onjuist.

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering wat gedaan wordt indien een beroep op de uitzonderingsgronden slaagt en geen saneringsbevel wordt gegeven.

Deze leden vroegen om een beschouwing te geven over de vraag in hoeverre het geven van een saneringsbevel een eventueel later door de overheid te voeren procedure op grond van onrechtmatige daad uitsluit.

Moet de overheid op grond van de jurisprudentie inzake samenloop van bevoegdheden niet kiezen voor het gebruik van bestuursrechtelijke bevoegdheden/sancties boven de privaatrechtelijke weg? In dit kader wezen dezen op het Benckiser-Arrest (HR 14 april 1989) en het artikel hierover in het Nederlands Juristenblad van 3 juni 1989 (blz. 743).

Met betrekking tot de bevelsmogelijkheid ex art. 27d vroegen de leden van de fractie van D66 of de regering het eens is met de stelling van de Stichting Natuur en Milieu dat deze een kleine uitbreiding behoeft. De mogelijkheid een bevel tot onderzoek of het nemen van beveiligingsmaatregelen, kan nu alleen gericht worden aan diegenen die de grond in gebruik hebben of hebben gehad in de uitoefening van een bedrijf. Hoe kan nu opgetreden worden tegen bijvoorbeeld particulieren met een lekkende olietank in de tuin? Is het niet wenselijk het voorstel zo uit te breiden dat ook particulieren hier onder vallen?

De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 24 april 1992 (Staat/Akzo Resins) bepaald dat het een bedrijf pas vanaf 1 januari 1975 duidelijk behoorde te zijn dat de overheid kosten zou gaan maken voor de sanering van de verontreiniging van de bodem. Kan een reactie worden gegeven op het oordeel van de VNO en het NCW dat de in dat arrest genoemde caesuur ook geldt in geval een bedrijf wordt geconfronteerd met een provinciaal saneringsbevel, zodat een bevel niet aan de orde kan zijn in geval de verontreiniging van het eigen bedrijfsterrein is veroorzaakt vóór 1 januari 1975? Wat vindt de regering van het oordeel van het VNO en het NCW dat het op grond van de ne-bis-in-idem regel niet geoorloofd zou zijn om een bedrijf zowel met een saneringsbevel als met een actie ex artikel 47 te confronteren?

De leden van de SGP-fractie waren van mening dat de in de memorie van antwoord uitgesproken voorkeur tot wie een saneringsbevel zich zou moeten richten niet ontbloeit is van enig opportunisme. Met name bevreemde het deze leden dat ten aanzien van zowel veroorzakers als eigenaren een saneringsbevel bij voorkeur zal worden gericht tot diegene die van de in aanmerking komende betrokkenen het beste in staat kan worden geacht het bevel op te volgen. Hoe verhoudt zich dit uitgangspunt tot het aan dit wetsvoorstel ten grondslag liggende beginsel de vervuiler betaalt?

Wat wordt precies verstaan onder de term «in aanmerking komende betrokkenen»?

De leden van de GPV-fractie hadden met instemming kennis genomen van de clausulering die is gemaakt met betrekking tot degene tot wie een saneringsbevel gericht kan worden. Zij konden zich vinden in de overweging dat een eigenaar die aantoonde dat hij op geen enkele wijze was betrokken bij het veroorzaken van de verontreiniging en ook bij de aankoop van de grond niet op de hoogte had kunnen zijn van de verontreiniging kan ontkomen aan een saneringsbevel. Zij vroegen echter wie verantwoordelijk zal zijn voor het ongedaan maken van de bodemverontreiniging, als de veroorzaker niet op te sporen is en de eigenaar voldoet aan de genoemde eisen om te ontkomen aan een saneringsbevel.

Verder hadden deze leden nog vragen bij de praktische uitwerking van de vereisten, zoals geformuleerd in artikel 27d, vijfde lid. Zij hadden gelezen op blz. 60 van de memorie van antwoord dat de eigenaar van de verontreinigde grond op geen enkele wijze in een rechtsverhouding tot de veroorzaker(s) zou mogen staan. Dit zou inhouden dat bijvoorbeeld geen sprake mag zijn geweest van bijv. een huur- of pachtcontract met

de veroorzaker van de verontreiniging. Betekent dit dat wanneer een gemeente jarenlang een terrein in erfpacht heeft gegeven de gemeente aansprakelijk is voor de kosten van de bodemsanering, als de veroorzaker van de verontreiniging niet is op te sporen?

Wordt op deze manier de feitelijke betekenis van de clausulering niet minimaal gemaakt, aangezien de eigenaar (niet veroorzaker) vrijwel altijd in een rechtsverhouding met de veroorzaker staat of stond?

Waarom wordt bijv. in het geval van een huurcontract de eigenaar/niet-veroorzaker medeverantwoordelijk voor het veroorzaken van de bodemverontreiniging?

Deze leden vroegen vervolgens of het gestelde in artikel 27d, vijfde lid, zo kan worden gelezen dat degene die koopt van een eigenaar van verontreinigde grond, die niet veroorzaker is van deze verontreiniging, vrijgesteld kan worden van een saneringsbevel op grond van het feit dat in het vereiste gesproken wordt over «de verontreiniging door derden met wie hij geen rechtsbetrekking onderhoudt of heeft onderhouden».

6. Onderzoek en sanering op kosten van de overheid

De leden van de PvdA-fractie bleven van mening dat in artikel 27n zo mogelijk criteria opgenomen moeten worden voor de delegatie van GS naar een gemeente. Dat zulks ook niet in de nieuwe Provinciewet is geschied, vonden zij onvoldoende grond om dit evenmin te doen in een specifiek geval als het onderhavige. Vanwege de concrete situatie leken dergelijke criteria ook gemakkelijker te formuleren dan ze ooit in de Provinciewet voor de algemene delegatiebevoegdheid geformuleerd kunnen worden. Kan overigens uit de wetsgeschiedenis van de nieuwe Provinciewet worden afgeleid, dat de wetgever bewust heeft afgezien van dergelijke criteria? Kan uit die geschiedenis worden afgeleid dat het ook niet «in overeenstemming» zou zijn met die wet om in het onderhavige wetsvoorstel wel criteria op te nemen? De intentie van deze leden is dat toestemmen in delegatie de normale lijn moet zijn, en dat er, zoals de memorie van antwoord ook aangeeft, zwaarwegende redenen moeten zijn om niet met delegatie in te stemmen. Tenminste zou de wetsbepaling op de volgende wijze kunnen worden verwoord: «GS belasten B&W op hun verzoek met, tenzij zwaarwegende bezwaren...».

Welke voorbeelden van criteria zullen in de Leidraad bodembescherming worden opgenomen, en waarom zouden deze normerend werkende criteria wel in overeenstemming zijn met de Provinciewet?

7. Saneringsprogramma, overleg en inspraak

De leden van de CDA-fractie vroegen naar de verhouding tussen het provinciale bodemsaneringsprogramma op basis van artikel 27i en het jaarlijkse milieuprogramma op basis van artikel 4.14 van de Wet milieubeheer, waarin eveneens gevallen van bodemverontreiniging moeten worden opgenomen. Zijn beide programma's naast elkaar noodzakelijk of is het, ter voorkoming van onnodige doublures, mogelijk om het bodemsaneringsprogramma integraal onderdeel te laten uitmaken van het milieuprogramma?

Bij nader inzien was het de leden van de PvdA-fractie onduidelijk wat de verhouding is tussen dit programma en het provinciaal milieuprogramma. In het wetsvoorstel 21 163 (plannen en milieukwaliteitseisen) worden in artikel X de afzonderlijke planbepalingen uit de IBS geschrapt en deels overgenomen in het provinciaal milieuprogramma (artikel 4.14 nieuwe Wet milieubeheer), waarnaar de IBS vervolgens verwijst. De onderhavige wet treft geen andere voorziening, zodat zonder aanpassing straks twee programma's zullen bestaan waarin de bodemsaneringsge-

vallen jaarlijks worden aangewezen. Wel zijn de bepalingen over het bodemsaneringsprogramma in het onderhavige wetsvoorstel ruimer dan die in 21 163. Deze dubblure en gedeeltelijke discrepantie behoeft in elk geval nadere wetswijziging, hetzij van de Wet milieubeheer, hetzij van de onderhavige wet. Deze leden hadden een voorkeur voor één planfiguur, het provinciale milieuprogramma, in welk geval een aantal bepalingen uit 21 556 moeten verhuizen naar de Wet Milieubeheer. Ook het overgangsrecht (artikel IV van 21 556) behoeft aanpassing, omdat dat nog verwijst naar de bij 21 163 te schrappen planbepalingen uit de IBS.

Wat betreft de wetsbepalingen over het bodemsaneringsprogramma moet naar het oordeel van de leden van de PvdA-fractie tenminste de plicht tot motivering van de prioriteitsstelling tussen gevallen als eis aan het programma worden gesteld. Merkwaardig vonden zij dat de memorie van antwoord afwijst dat ook een bepaling wordt opgenomen over de financiële vertaling terwijl dat al reeds wel in 21 163 is geregeld.

De leden van de PvdA-fractie toonden zich tevreden met het bij nota van wijziging ingevoegde artikel 27m-1, zodat de verplichting om in de provinciale verordening aan te geven hoe in concrete gevallen inspraak kan plaatsvinden, ook na het in werking treden van de Provinciewet gehandhaafd blijft. Ook de formalisering van het standpunt van GS over een nader onderzoek in een beschikking vonden zij uit oogpunt van rechtsbescherming juist. De leden van de PvdA-fractie misten in de memorie van antwoord echter een expliciete reactie op hun gedachte dat burgers met name ook in actie moeten kunnen komen tegen het niet-handelen van de overheid. Kan hierop alsnog worden ingegaan?

De leden van de fractie van D66 vroegen of de regering niet van mening is dat in het belang van bewoners in artikel 27m dient te worden vastgesteld dat binnen drie maanden na het van kracht worden van de wet door de provincies een inspraakverordening in werking moet worden gesteld. Ook zou artikel 27n in die zin moeten worden aangepast dat gemeenten pas met sanering mogen beginnen als er een inspraakverordening is vastgesteld. Kan nader worden uiteengezet wat tegen een dergelijke bepaling pleit? Voor relevante inspraak moet de terzake doende informatie makkelijk toegankelijk zijn voor het publiek. Op welke wijze wordt dit gegarandeerd?

Wat vindt de regering van het voorstel van het samenwerkingsverband Nederland Gifvrij om in artikel 27m ten aanzien van conclusies van oriënterend onderzoek en bij saneringen van gemeenten en particulieren die niet tot de categorie «saneringsgevallen» behoren, een lichte vorm van inspraak in de provinciale inspraakverordening te regelen?

In de memorie van antwoord stelt de regering dat de prioriteitsvolgorde voor sanering primair op milieuhygiënische gronden dient te worden gebaseerd. De leden van de Groen Links-fractie waren verbaasd dat de regering desondanks niet bereid is dit uitgangspunt in de wet vast te leggen. Juist nu duidelijk is dat de omvang van de bodemverontreiniging zodanig is dat deze met de veel te beperkt beschikbare middelen niet op afzienbare termijn opgelost kan worden, is prioriteitsstelling op milieuhygiënische gronden zeer belangrijk. Wat is er op tegen om dit in de wet vast te leggen? Het blijkt dat in de praktijk de prioriteiten vaak niet op milieuhygiënische gronden gesteld worden, maar op grond van de toekomstige bestemming van gronden. Dit is een ongewenste situatie. Hoe kan dat voorkomen worden? Zeker in het geval van de vier grote gemeenten, waar de verantwoordelijkheid voor de prioriteitstelling voor bodemsanering ligt bij hetzelfde orgaan als de prioriteitstelling op het gebied van bijvoorbeeld woningbouw, is het belangrijk het uitgangspunt van milieuhygiënische prioritering vast te leggen.

Deze leden vroegen of de prioriteitstelling geheel ondervangen wordt door de herziening van de Leidraad bodembescherming. Zullen de normen daarin zo duidelijk zijn dat op grond daarvan milieuhygiënische prioriteiten automatisch gesteld moeten worden? Of blijft het de vrijheid van de verschillende overheden om milieuhygiënische tegen andere prioriteiten af te wegen? Wanneer kan overigens de herziening van de Leidraad verwacht worden? En kan de regering vollediger zijn over de onderdelen van de Leidraad die een wettelijke basis zullen krijgen, of, bij voorkeur, in de wet opgenomen zullen worden?

De leden van de Groen Links-fractie hadden kennis genomen van de negatieve reactie van de regering op hun verzoek de provinciale inspraakverordening ook betrekking te laten hebben op het oriënterend onderzoek. Zij waren toch van mening dat de uitkomst van dit oriënterend onderzoek zeer verstrekkende gevolgen kon hebben, zeker als de uitkomst is dat niet gesaneerd zal worden. Zij stelden daarom voor dat in ieder geval de conclusies van het onderzoek onder de inspraakverordening worden gebracht door aanvulling van art. 27m-1b.

Wat betreft het wettelijk voorschrijven van een beschikking meenden de leden van de Groen Links-fractie dat in ieder geval de vaststelling van het saneringsplan in een beschikking dient te resulteren, omdat dit een zeer belangrijk ingrijpend besluit is. Deelt de regering die mening?

HOOFDSTUK IV. FINANCIËLE BEPALINGEN

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie vroegen of de bewindslieden zich gerealiseerd hebben, dat milieucclaims fiscale aftrekposten creëren voor het bedrijfsleven. Zij wezen hierbij op een artikel in het Nederlands Juristenblad van 27 mei 1989 (blz. 715). Deze leden vroegen de minister om zijn mening over deze problematiek. Voor de leden van de VVD-fractie was niet duidelijk in hoeverre de verhaalsacties budgetneutraal verlopen. Zij spraken de vrees uit, dat de kosten gemoeid met de civiele procedure en de fiscale aftrek door de bedrijven voor de overheid een forse aderlating kunnen betekenen. In dit kader vroegen zij om een beschouwing over de winst – verlies rekening van saneringsoperaties.

Leidt het beleid, voortvloeiend uit het wetsvoorstel, tot een verhoging of verlaging van de rijksuitgaven in de zin van artikel 15 van de Comptabiliteitswet, zo vroegen de leden. Zo ja, wat zijn de financiële gevolgen voor de ramingen?

3. Kostenverdeling tussen de overheden

3.1. De gemeentelijke bijdrage

De leden van de CDA-fractie bleven bij hun wens een regeling voor onschuldige gemeenten in het wetsvoorstel op te nemen. Zij waren niet overtuigd van de stelling van de regering dat hiervoor geen objectieve criteria te vinden zijn. Een criterium zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat een gemeente zich tot in hoogste instantie heeft verzet tegen de activiteit waarvan de vervuiling een gevolg is.

De leden van de PvdA-fractie bleven van mening dat een regeling voor de zgn. onschuldige gemeenten in de wet diende te worden opgenomen. Zij drongen er opnieuw op aan daarvoor de gewenste objectief meetbare

en verifieerbare criteria te ontwikkelen. Zij zouden daaraan de voorkeur geven boven een algemene hardheidsclausule, maar zouden dat laatste in uiterste geval niet afwijzen. Zij overwogen desnoods dit bij amendement voor te stellen. Zij dachten daarbij aan de formulering dat de minister een gemeente kan vrijstellen van een eigen bijdrage in afzonderlijke gevallen, indien het aantoonbaar is dat die gemeente de bodemverontreiniging met alle beschikbare middelen actief heeft trachten te voorkomen, en het dus kennelijk onredelijk is om een eigen bijdrage te verlangen, uiteraard voorzien van een beroepsmogelijkheid. Dat dit billijkheidsargument in de memorie van antwoord wordt tegemoet getreden met de stelling dat een dergelijke toetsing werk van het rijk zou vragen in strijd met het streven van het kabinet om de omvang van het ambtenarenapparaat te verminderen en de betrokkenheid van het rijk bij de uitvoering van de bodemsanering te verminderen, vonden zij nogal overtrokken. De hardheidsclausule in de belastingwetgeving wordt toch ook niet om die reden voor intrekking voorgedragen?

De leden van de PvdA-fractie vonden het een goede zaak dat de hoogte van het drempelbedrag nu bij de wet wordt geregeld, zolang met een drempelbedrag wordt gewerkt. Zij begrepen uit de memorie van antwoord dat het voordeel van het drempelbedrag boven bijvoorbeeld een iets hogere procentuele bijdrage hierin schuilt, dat de kosten van relatief kleine saneringen geheel voor rekening van de gemeente blijven en dus (en dat vonden zij doorslaggevend) geen financiële verrekening met de provincie vergen, zodat bureaucratie wordt vermeden. Hoeveel van dergelijke kleine gevallen blijven door de drempelbedragen buiten het provinciale budget? De leden van de PvdA-fractie namen overigens aan dat het vijfde lid van artikel 50 ten onrechte in het wetsvoorstel is blijven staan, nu dit verwijst naar een algemene maatregel van bestuur die bij nota van wijziging is geschrapt.

De leden van de PvdA-fractie vonden dat de duidelijkheid die de wet nu biedt ten aanzien van het drempelbedrag en de procentuele bijdrage, doorgetrokken moet worden naar het derde lid van artikel 50 over de dreigende artikel 12 status. Zij waren van mening dat de wet zelf dient te bepalen welke maximum bijdrage van een gemeente per inwoner in dat geval gevraagd zal worden. De leden van de PvdA-fractie begrepen uit de memorie van antwoord dat uiteindelijk het rijk in dat geval de resterende kosten draagt en dit zal toevoegen aan het provinciale budget. Dit is in de wet evenwel niet met zoveel woorden geregeld, in bijvoorbeeld artikel 48, waarin deze kostenpost van de provincie niet wordt genoemd, terwijl de wet zelf wel uitdrukkelijk in artikel 50 bepaalt dat de provincies dit bedrag moeten opbrengen. Zij drongen aan op een positieve wetsbepaling terzake (het rijk voegt het bedrag waarvoor de gemeente wordt vrijgesteld, toe aan het provinciale budget).

De leden van de VVD-fractie vonden de argumentatie van het regeringsstandpunt om geen hardheidsclausule voor gemeenten en provincies in de Wet op te nemen zeer mager. Het kan toch niet zo zijn, dat een veelvuldig beroep op een regeling reden mag zijn om de regeling niet in te stellen? Sterker nog: als een bepaalde hardheidsclausule binnen een regeling zoveel reacties oproept, dat het misschien niet te verwerken is, kan dan niet de vraag gesteld worden of er iets mis is met de regeling? Zij vroegen de regering dan ook om een nadere motivering.

3.2. De provinciale bijdrage

De leden van de CDA-fractie vroegen een nadere beschouwing over de provinciale bijdrage van 2,5%. Op basis van het wetsvoorstel zullen de

provincies dit bedrag niet hoeven over te maken naar de vier grote gemeenten, omdat het rijk dit bedrag van de provincie overneemt. Voor gemeenten echter die een beroep doen op artikel 27n geldt dat gedeputeerde staten de provinciale bijdrage aan die gemeenten doen toekomen. Welke situatie gaat nu gelden voor de grootstedelijke gebieden die zullen worden aangewezen op basis van de Interimwet bestuur stedelijke gebieden? Neemt het rijk ook voor die gebieden in de toekomst de provinciale bijdrage over op grond van het criterium «geen bemoeienis», wat in feite extra kosten voor het rijk met zich meebrengt? Of blijft het de bedoeling dat de provincie haar bijdrage overmaakt aan de dan voormalige artikel 27n-gemeenten? Het criterium «geen bemoeienis» kan overigens naar de mening van de leden van de CDA-fractie evenzeer worden gehanteerd om te beredeneren dat de grote gemeenten en dus in de toekomst de grootstedelijke gebieden de provinciale bijdrage juist zelf, dus bovenop hun gemeentelijke bijdrage, dienen te betalen.

De leden van de PvdA-fractie constateerden dat de memorie van antwoord ervan uitgaat dat alle fracties instemden met een provinciale bijdrage per geval, terwijl deze leden zich in het voorlopig verslag van een definitief oordeel hadden onthouden. Zij constateerden dat in de memorie van antwoord wordt voorgerekend dat de provinciale bijdrage zou kunnen neerkomen op gemiddeld 0,4% van de provinciale begroting. De praktische problemen die zij op dit punt in het voorlopig verslag vreesden zijn dus vermoedelijk niet groot. Anderzijds mag van een dergelijke geringe financiële medeverantwoordelijkheid ook weinig effect worden verwacht op het streven naar een sobere en doelmatige uitvoering van de saneringen. In die situatie zeiden zij dan meer waarde te hechten aan het voordeel dat GS financieel onbevangen tot de juiste milieu-beoordeling kunnen komen. Indien de verhouding tussen de omvang van Gemeentefonds en Provinciefonds meer zou moeten meewegen in de keuze van verhouding tussen gemeentelijke en provinciale bijdrage, wat deze leden redelijk zou voorkomen, een verhouding die neerkomt op 13:1, dan zou de provinciale bijdrage nog beduidend lager moeten worden gesteld. Zij vonden ook een bezwaar dat de vier grote gemeenten weliswaar als provincie in het wetsvoorstel worden behandeld, maar geen provinciale bijdrage hoeven te betalen. Zij neigden daarom thans naar een afwijzend oordeel over de voorgestelde provinciale bijdrage. Logischerwijze zou dan de gemeentelijke bijdrage weer hoger moeten worden gesteld, zij het niet op 10%, omdat zij dan wilden laten meewegen dat deze bijdrage nu ook wordt berekend over een aantal nieuwe soorten kosten. Welke percentage per gemeente leidt tot een neutrale overgang?

4. De verdeling van de rijksbijdrage

De leden van de PvdA-fractie vonden een nadere wettelijke regeling van het systeem van rijksbijdragen gewenst. Zij vonden het onjuist dit over te laten aan een ministeriële beschikking zonder dat enig criterium in de wet wordt aangereikt. Zij konden ook niet inzien dat het wetsvoorstel is afgestemd op de huidige praktijk, namelijk dat de verdeling wordt vastgesteld «op voorstel van het Interprovinciaal Overleg», zoals de memorie van antwoord stelt. Deze passage uit de memorie van antwoord lijkt erop te duiden dat de verdeling wordt overgelaten aan de provincies en vervolgens door de minister wordt geformaliseerd.

Artikel 48 stelt echter slechts dat de minister de bijdrage bepaalt. Deze leden toonden zelf een voorkeur voor een regeling van de verdeel-sleutel bij algemene maatregel van bestuur, op basis van wettelijke criteria als de relatieve aandelen in omvang verontreiniging en omvang

benodigde inspanning. Dit leek deze leden ook meer in lijn met de in de Wet milieubeheer getroffen regelingen (wetsvoorstel 21 407). Bij ministerieel besluit kunnen vervolgens de jaarsommen worden vastgesteld. Zij vroegen of als alternatief wetstechnisch denkbaar is om te bepalen dat besluitvorming over een gewenste verdeling in beginsel op voorstel van de gezamenlijke provincies tot stand moet komen zoals kennelijk de praktijk is.

De leden van de PvdA-fractie waren niet overtuigd door de memorie van antwoord waar het gaat om de inzet van rente uit de beschikbaar gestelde provinciale bodemsaneringsbudgetten. Indien reeds is afgesproken dat dergelijke rente-inkomsten aan bodemsanering zullen worden besteed, dan kan een wettelijke bepaling van die strekking toch geen verzet oproepen? Kan bij ruwe benadering worden aangegeven om hoeveel geld het zou kunnen gaan, op basis van veronderstellingen over het gemiddelde tijdsverloop tussen de bevoorschotting vanuit het rijk en de besteding door de provincies? Op welke wijze is sinds 1988 gecontroleerd dat de toen gemaakte afspraak over inzet van rente ook is gestand gedaan? Om hoeveel inkomsten uit rente ging het in die periode?

De leden van de PvdA-fractie misten in de memorie van antwoord een reactie op hun vraag of het wel billijk is jegens belanghebbende derden bij een geval van bodemsanering, om een provincie een strafkorting van 20% op het budget op te leggen bij het niet voldoen aan een verslagverplichting. Voor de bewoners van een gifwijk, die bij zo'n korting wellicht langer moeten wachten op een oplossing, zal de redenering dat een prikkel wordt gegeven om een provincie te dwingen tot een tijdige en concrete verslaglegging, weinig overtuigingskracht hebben, zo vreesden zij.

De leden van de PvdA-fractie hadden in het voorlopig verslag bepleit om de financiële grens voor grote gevallen in de wet op te nemen. De regering stelt echter bij nota van wijziging voor dit bij algemene maatregel van bestuur te regelen, omdat het niet uitgesloten is dat binnen afzienbare termijn (5-10 jaar) een wijziging daarvan wenselijk is. De leden van de PvdA-fractie vroegen of deze wenselijkheid van wijziging binnen 5 tot 10 jaar kan worden verduidelijkt. Gaat het hier om inhoudelijke overwegingen, of puur om bijvoorbeeld aanpassingen aan de prijsinflatie? Deze leden waren op zich verheugd dat de vaststelling van het grensbedrag nu op een hoger niveau van regelgeving is gebracht. Zij misten in artikel 49 echter nog een materieel criterium voor deze algemene maatregel van bestuur. Kan nader worden ingegaan op de argumenten achter de huidige keuze voor een bedrag van 10 miljoen? Uit de gewijzigde tekst van artikel 49 leidden zij af dat slechts ruimte blijft voor één uniform, voor alle provincies geldend bedrag; is dat juist? Deze leden moesten overigens toegeven dat zij ten onrechte in het voorlopig verslag hadden gesteld dat de grens voor grote gevallen de omvang van de provinciale en gemeentelijke bijdrage beïnvloedde; zij begrepen nader dat ook bij grote gevallen het gemeentelijk drempelbedrag en de procentuele bijdragen van de lagere overheden volledig in rekening worden gebracht. Wel blijft, zo meenden zij, deze grens van invloed op de snelheid waarmee in een provincie zaken kunnen worden afgehandeld. Zodra een geval als groot geval is aangemerkt, wordt het provinciaal budget toch niet langer met die kosten belast?

De leden van de GPV-fractie hadden met instemming kennis genomen van de voorgestelde wijziging met betrekking tot de mogelijkheid van beroep voor de provincie tegen een beslissing van de minister tot het toekennen van een bijdrage ten behoeve van een omvangrijk geval.

Tevens konden zij instemmen met het vastleggen van de grens waarboven sprake is van een omvangrijk geval door middel van een algemene maatregel van bestuur.

5. Schadevergoeding

De leden van de CDA-fractie vroegen of de wettelijke regeling voor de vrije woonkeuze nog zal worden opgenomen in onderhavig wetsvoorstel. Zij konden de voorgestelde regeling in hoofdlijn onderschrijven. Het was hun evenwel niet duidelijk waarom de gemeente het bedrag waarmee de waarde van de woning is gestegen na de sanering dient af te dragen aan de provincie. De gemeente heeft toch eerst het waardeverlies aan de eigenaar betaald als compensatie van verontreinigingsschade? Dan kan toch geen sprake zijn van ongerechtvaardigde verrijking voor de gemeente als gevolg van de sanering? Of telt het ter compensatie uitgekeerde bedrag mee in de totale saneringskosten, zodat dit kan worden gefinancierd uit het saneringsbudget?

Ten aanzien van de onschuldige eigenaars vroegen de leden van de CDA-fractie of een mogelijkheid tot vergoeding van door hen op vrijwillige basis gemaakte kosten wordt gecreëerd. Zij herinnerden in dit verband aan de gedachtenwisseling over dit onderwerp tijdens de uitgebreide commissievergadering over bodemsanering en bedrijfsterreinen op 30 maart van dit jaar. Het schadevergoedingsartikel kan hiervoor een basis vormen.

De leden van de PvdA-fractie waren verheugd dat de regering nu een positieve houding aanneemt over een vrije woonkeuzeregeling. Qua systeem en criteria konden zij instemmen met de voorlopige gedachten van de regering, ook zal wilden zij de resultaten van het overleg met IPO en VNG graag afwachten alvorens een definitief oordeel te geven. Zij vonden evenwel dat de kosten van een vrije woonkeuzeregeling ten laste van het bodemsaneringsbudget moesten komen, zij het dat de gemeentelijke bijdrage ook hierop kan worden toegepast. Met het voorstel om de gemeenten wel een plicht tot aankoop van bepaalde woningen op te leggen, maar daar geen financiële compensatie van het rijk tegenover te stellen, konden zij zich niet verenigen.

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering wanneer het onderzoek naar de oplossing binnen het Fonds Luchtverontreiniging voor de zogenaamde knelsituaties komt.

Met betrekking tot de «vrije woonkeuzeregeling» wilden de leden van de fractie van D66 meer inzicht in de rechtvaardigheid van de keuze om de regeling beperkt te houden tot de eigenaar-bewoner,die door externe oorzaken moet verhuizen». Kan de regering haar keuze voor financiële compensatie alleen bij «aanmerkelijke» schade rechtvaardigen?

In het kader van de discussie over de schadevergoeding vroegen de leden van de Groen Links-fractie naar de stand van zaken bij het creëren van een milieuschadefonds voor milieuschade in het algemeen, dan wel voor schade ten gevolge van verontreiniging van de bodem in het bijzonder. Zij vonden het onaanvaardbaar dat er nog steeds geen oplossing was gevonden voor mensen die geheel buiten hun eigen schuld om schade leden ten gevolge van bodemverontreiniging, zoals bijvoorbeeld in het geval van verontreiniging van landbouwgrond met HCH. Wordt er nog aan een dergelijk milieuschadefonds gewerkt, en wat is daarbij de stand van zaken?

De leden van de Groen Links-fractie waren blij dat de minister nu instemde met een regeling voor vrije woonkeuze. Zij waren van mening dat zo'n regeling nog bij deze wetswijziging betrokken zou moeten worden. Verder uitstel is niet verantwoord. Zal hij zich daarvoor inzetten? Deze leden konden instemmen met een regeling die een belangrijke verantwoordelijkheid toekent aan de gemeente, maar dat mag niet betekenen dat het gemeenten vrijstaat al dan niet de regeling uit te voeren. Deze leden begrepen uit de toelichting dat financiering door de gemeente er op neer komt dat de gemeente enkel voorfinanciert. Maar dat betekent niet dat de gemeente in het geheel geen risico loopt. Hoe zal een eventueel verlies opgevangen worden? Verder waren deze leden van mening dat de regeling niet beperkt kan blijven tot de eigenaar-bewoner wiens woning op ernstig verontreinigde en dus nog niet gesaneerde grond staat en die door externe oorzaken moet verhuizen. Gaat het er bij een vrije woonkeuzeregeling niet juist om dat er geen financiële belemmeringen (samenhangend met de vervuiling) zijn om, om welke reden dan ook, te verhuizen? Waarom de beperking tot «externe oorzaken»? En wat houdt die beperking in? En zal de regeling tevens gelden voor mensen waarvan het huis staat op grond die niet volledig gereinigd is, waar bijvoorbeeld een leeflaagsanering geweest is zodat de grond niet meer voor alle doeleinden gebruikt kan worden en om die reden het huis minder waard is? En waarbij wordt gedacht bij een aanmerkelijke omvang van de waardevermindering? Dient het uitgangspunt niet te zijn dat elke waardevermindering vergoed wordt?

6. Kostenverhaal

De leden van de CDA-fractie behielden ook na lezing van de brief van de minister dd. 1 juni 1992 over de consequenties van de uitspraak van de Hoge Raad van 24 april hun twijfels ten aanzien van het voornemen van de regering het relativiteitsvereiste te schrappen door middel van het vijfde lid van artikel 47. Zij waren voorsnog niet overtuigd door de redering van de regering in haar notitie aan de Raad van State, noch door het advies van de Raad zelf.

Naar de mening van deze leden blijkt uit de wetsgeschiedenis van artikel 13, later artikel 21 van de Interimwet bodemsanering dat de wetgever met de inhoud van dat artikel niet heeft bedoeld, expliciet dan wel impliciet, een duidelijke wijziging aan te brengen in het gangbare onrechtmatige daadsrecht. Zij bestreden dan ook de in de notitie aan de Raad van State neergelegde opvatting «dat het nimmer in de bedoeling van de wetgever heeft gelegen het relativiteitsvereiste voor de overheid te stellen». Naar het oordeel van deze leden wilde de staat zeker stellen dat de kosten bodemsanering deel uitmaken van de belangen die door artikel 1401 BW worden beschermd. Daaruit zou voortvloeien dat onrechtmatige bodemvervuiling per definitie ook onrechtmatig zou zijn jegens de staat, waarmee het relativiteitsvereiste feitelijk niet meer van belang zou zijn. Wil de regering in dit verband reageren op de in de juridische literatuur wel gepresenteerde opvatting dat, indien destijds niet onrechtmatig gehandeld zou zijn jegens de staat, het nauwelijks mogelijk zal zijn onrechtmatigheid aan te tonen. De eis van onrechtmatigheid als zodanig blijft ten slotte gehandhaafd, hetgeen betekent dat dit altijd moet zijn geschied jegens iemand. Maar als niet onrechtmatig gehandeld is tegenover de staat, tegenover wie dan wèl? (Zie bijvoorbeeld mr. De Boer in het Advocatenblad, afl. 21, jrg. 70 dd. 23 november 1990, of J. Spier in TMA, nr. 2, 1991.)

Nu is gebleken dat verschillende rechtsprekers, tot aan de Hoge Raad toe, een andere redenering volgen dan de staat, wilden de leden van de

CDA-fractie weten of de regering niet bezig is mogelijke negatieve consequenties daarvan alsnog met terugwerkende kracht ongedaan maken door invoeging van het vijfde lid. De regering wenst daarmee nu alsnog een specifiek verhaalsrecht te creëren dat op een wezenlijk punt afwijkt van het algemeen verhaalsrecht van artikel 1401 BW, c.q. artikel 6 162 NBW. Zou de regering werkelijk reeds de bedoeling hebben gehad een dergelijk verhaalsrecht te creëren ten tijde van de parlementaire behandeling van de Interimwet bodemsanering, dan zou zij aan artikel 13, c.q. 21 van die wet direct een speciale overgangsbepaling hebben moeten koppelen, zoals nu voorzien in artikel V van het wetsvoorstel. Het ontbreken van de noodzaak daartoe kan slechts berusten op de overtuiging dat artikel 21 IBS geen belangrijke verandering beoogde in het onrechtmatige daadsrecht. Wat rechtvaardigt nu precies een afwijking van het onrechtmatige daadsrecht, dat vrijwel ongewijzigd is neergelegd in het zojuist in werking getreden NBW?

De leden van de CDA-fractie vroegen de regering naar terreinen binnen het onrechtmatige daadsrecht, waar een of meerdere vereisten voor het begrip onrechtmatige daad buiten werking zijn gesteld, hetzij expliciet in wetgeving, hetzij impliciet als gevolg van ontwikkelingen in de praktijk van de rechtspraak. Tevens wilden zij weten op basis van welke argumenten een of meer vereisten zijn geschrapt.

Uit de notitie van de Raad van State blijkt tevens dat de regering het ongewenst acht dat in de rechtspraak wordt gedifferentieerd naar aard van de verontreinigde stoffen en de hoedanigheid van de veroorzaker. Deze differentiaties hebben te maken met het onderzoek naar de vraag of de verontreinigde handelingen op het moment dat zij plaatsvonden in strijd waren met de zorgvuldigheid die toen in het maatschappelijk verkeer betaamde. Bij deze zorgvuldigheidsvraag komen met name de aspecten aan de orde van de stand van de wetenschap en de techniek destijds en de mate van deskundigheid bij de verontreinigende partij. Weging van beide aspecten in samenhang leidt naar het oordeel van de leden van de CDA-fractie tot begrijpelijke verschillen in rechterlijke uitspraken. Deze verschillen hebben niets te maken met een ongelijke behandeling, maar juist met het uitgangspunt dat in gelijke gevallen gelijk gehandeld wordt. Nadelige gevolgen hiervan voor de staat als eisende partij zijn misschien jammer, maar moeten geaccepteerd worden als uitvloeisel van een normale en zorgvuldige rechtsgang.

In aansluiting hierop vroegen de leden van de CDA-fractie of de regering niet in feite zelf met het vijfde lid van artikel 47 een vorm van rechtsongelijkheid creëert door ongelijke gevallen een gelijke behandeling te geven: aansprakelijkheid geldt zowel in gevallen waarin destijds wél, als gevallen waarin destijds niet jegens de overheid onrechtmatig werd gehandeld. Weliswaar heeft het vijfde lid formeel geen terugwerkende kracht, maar de onmiddellijke werking leidt er toe dat alsnog aansprakelijkheden worden gecreëerd die op basis van het destijds geldende recht niet aanwezig geweest zouden zijn. Daarmee wordt tevens «ingebroken» in lopende verhaalsprocedures, hetgeen deze leden ongewenst leek.

De leden van de CDA-fractie vonden het overigens vreemd dat de regering op blz. 95 van de memorie van antwoord opmerkt dat er zich geen gevallen zullen voordoen waarin de overheid niet aan het relativiteitsvereiste zou kunnen voldoen, omdat de overheid zich de zorg om ernstige bodemverontreiniging al tenminste een eeuw aantrekt. Deze redenering leidt tot de conclusie dat het niet nodig is om ondubbelzinnig het vereiste te schrappen, waarmee ook de noodzaak vervalft voor de

overheid om aan te tonen of en vanaf wanneer sprake zou zijn van overheidszorg betreffende ernstige bodemverontreiniging.

De leden van de PvdA-fractie konden instemmen met de voorstellen van de regering ten aanzien van artikel 47 en artikel V. Belangrijk voor deze leden was dat de Raad van State tot het oordeel komt dat uit het arrest van de Hoge Raad Staat/Van Amersfoort op geen enkele wijze blijkt dat de wetgever niet tot deze wetswijziging mocht overgaan, en als hoogste adviescollege uiteindelijk tot het oordeel komt dat het geen bezwaar heeft tegen de hier aan de orde zijnde wijzigingen van de wet. Zij vroegen echter of het advies van de Raad van State, en ook de arresten van de Hoge Raad van 24 april 1992, niet aanleiding geven tot een verder toegespitste wetswijziging. Kennelijk gaat het er om het onrechtmatigheidsrecht materieel te wijzigen op een manier die de bedoelingen van de wetgever zo helder mogelijk duidelijk maakt, zodat de Hoge Raad de wet eenduidig kan toepassen. De Raad van State relateert bijvoorbeeld in haar advies de betekenis van het tijdstip waarop de overheid zich de zorg voor de bodem ging aantrekken. Zou het wat dat betreft niet duidelijker zijn om ook uitdrukkelijk te bepalen dat van onrechtmatig handelen in dit geval sprake is indien de aangesprokene zijn handelen of nalaten daarvan achterwege had moeten laten, gegeven het gevaar of de schadelijkheid van de betrokken stoffen die hem (sic!) naar de stand van de kennis en de wetenschap van destijds op grond van objectieve maatstaven bekend had moeten zijn? Zij vonden dat verhaalsacties moeten kunnen slagen indien de veroorzaker op grond van zijn specifieke kennis had kunnen weten dat er schade ontstond, los van de vraag of de overheid zich te dien tijde al bewust was van die schadelijkheid of zich dat aantrok. Deze leden vroegen de regering voor alle duidelijkheid nog eens in ronde bewoordingen uiteen te zetten wat haar bedoeling is met de onderhavige wetswijzigingen.

De leden van de PvdA-fractie waren de regering erkentelijk voor de uiteenzetting over de betekenis van de recente arresten van de Hoge Raad over bodemsanering, waar een jaartal van 1 januari 1975 is bepaald voor de toepasselijkheid van het verhaalsrecht. Zij hadden zelf grote moeite met deze arbitraire grens. Begrepen zij overigens goed uit de brief van 1 juni 1992 (21 556, nr. 11) dat het financiële belang voor de Staat van de voorgestelde wijzigingen van het onrechtmatigheidsrecht ten nadele van de vervuiler en ten voordele van de belastingbetalende burgers minimaal neerkomt op ca. 160 miljoen? Speelt de op handen zijnde verduidelijking van de bedoelingen van de wetgever met artikel 21 IBS reeds een rol in rechtelijke procedures? Zij vroegen tenslotte of het zeer juridische karakter van de discussie over artikel 47 niet rechtvaardigt dat de minister van Justitie als mede-ondertekenaar van de wet optreedt.

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering of de staat het burgerlijk recht gebruikt om een beleidsdoel te realiseren.

De leden konden zich niet aan de indruk onttrekken dat de voorstellen om een materiële wijziging aan te brengen in het onrechtmatigheidsrecht, zijn gedaan omdat het huidige burgerlijke recht ontoereikend is. Uit het rapport van de Raad van State blijkt dat de voorgestelde wijziging echter niet in de beoogde behoefte kan voorzien. Deze leden vroegen dan ook of het niet te lichtzinnig gedacht is van het kabinet om het relativiteitsbeginsel te ecarteren of in te perken. Nu blijkt dat het vijfde lid hierin niet voorziet, vroegen deze leden of dit lid niet beter geschrapt kan worden.

Volgens de Raad van State betekent dit onderdeel van het artikel

mogelijk wel een andere materiële wijziging van het onrechtmatigheidsrecht. Kan de regering een beschouwing geven over de opvatting van het VNO/NCW, zoals neergelegd in hun brief aan de Tweede Kamer van 4 juni 1992?

In deze brief interpreteren het VNO/NCW de eventuele wijziging van het materiële onrechtmatigheidsrecht, als zou het betekenen dat met terugwerkende kracht wordt ingegrepen in het geldende recht. Is deze materiële wijziging beoogd, zo vroegen de leden van de VVD-fractie?

Aan artikel 47 van het wetsvoorstel wordt een vijfde lid toegevoegd, waardoor het relativiteitsvereiste met terugwerkende kracht wordt geëcarteerd. De leden van de fractie van D66 vroegen of de relativiteitsjuridisch wel losgekoppeld kan worden van de onrechtmatigheid zelf. Is er zonder te voldoen aan het relativiteitsvereiste nog wel sprake van onrechtmatigheid?

Door onderhavige bepaling ontstaat een last voor betrokkenen waarmee zij geen rekening hebben kunnen houden. Het met terugwerkende kracht creëren van een nieuw verhaalsrecht levert volgens de leden van de fractie van D66 een zodanige inbreuk van het rechtszekerheidsbeginsel dat dit alleen mag geschieden in het volle besef van de juridische consequenties en financiële belangen van een dergelijk voorstel. Kan de regering hier meer inzicht in verschaffen? Kan de regering aangeven om welke bedragen het hier ongeveer gaat? Volgens de Raad van State betekent het vijfde lid van artikel 47 van het wetsvoorstel een inhoudelijke wijziging van het normale aansprakelijkheidsrecht, zoals dat thans geldt, maar ook ten tijde van de verontreiniging gold. Is de regering met het VNO en NCW van oordeel dat, indien het oordeel van de Raad van State juist is, deze ingreep de positie van de bedrijven verslechtert en van de Staat verbetert? Hoe groot is het bedrag ongeveer dat door deze aanpassing ten laste van de particuliere sector komt in plaats van ten laste van de overheid? Welke rechtvaardiging geeft de regering voor een dergelijke ingreep? In hoeverre wordt er met voorgestelde regeling aangesloten bij het principe «de vervuiler betaalt»? De regering stelt dat zij als het ware in de positie van gedupeerde partijen treedt van eiser tegen vervuiler door met de saneringsmaatregelen de gevolgen van de verontreiniging voor het belangrijkste gedeelte weg te nemen.

De leden van de fractie van D66 vroegen zich overigens af wie dan wel de «gedupeerde partijen» zijn in wier positie de overheid treedt? Gaat het hier om (rechts)personen die door de (onrechtmatige) veroorzaking van bodemverontreiniging direct (vermogens)schade hebben geleden en daardoor een vorderingsrecht toekomt?

Ook wilden zij graag weten uit welke rechtsoverweging in welk arrest zou blijken dat de Hoge Raad ervan uit lijkt te gaan, zoals de regering stelt (blz. 92), dat de onderhavige ecartering van het relativiteitsvereiste geen onaanvaardbare inbreuk op rechtszekerheid oplevert.

De leden van de SGP-fractie vroegen een nadere toelichting op de materiële wijziging van het onrechtmatigheidsrecht die het wetsvoorstel volgens de Raad van State zou bevatten. In zijn brief van 1 juni 1992 is de minister van VROM op deze problematiek nader ingegaan. In deze brief wordt gesteld dat de minister het een maatschappelijk onwenselijke uitkomst acht dat juist bij de in het verleden veroorzaakte verontreiniging van het eigen bedrijfsterrein de belastingbetaler voor de schoonmaakkosten moet opdraaien. In het nader rapport naar aanleiding van het advies van de Raad van State over de notitie inzake kostenverhaal bij bodemsanering (21 556 C), stelt de minister dat hij het met de Raad van State eens is dat, wil de vervuiling toerekenbaar zijn, voorop gesteld moet worden dat de vervuiler ten tijde van de vervuiling moet hebben

beseft dat de activiteit aan derden nadeel zou berokkenen, waarbij het niet van belang is dat die derden wellicht moeilijk aan te wijzen zijn. De hier aan het woord zijnde leden wilden weten welke consequenties uit het wetsvoorstel voortvloeien voor saneringsgevallen voor 1975.

Tenslotte stonden de leden van de GPV-fractie stil bij een belangrijk aspect van het onderhavige wetsvoorstel, nl. de kosten verbonden aan sanering. Zij hadden het op prijs gesteld dat alsnog over de artikelen 47 en V advies was gevraagd aan de Raad van State. Deze leden hadden het advies van de Raad in de discussie over ecartering van het relativiteitsvereiste verhelderend gevonden. De Raad constateert dat met artikel 47 niet een breuk is ontstaan met het relativiteitsbeginsel, maar dat bij overtreding van een algemene norm van zorgvuldigheid ook sprake kan zijn van onrechtmatigheid. De Raad meent dat de vervuiler, wil de vervuiling toerekenbaar zijn, moet hebben beseft dat zijn activiteit aan derden nadeel zou kunnen berokkenen. De leden van de GPV-fractie konden zich vinden in deze uitleg van de bewuste artikelen. Zij konden zich voorstellen dat voor de beoordeling van overtreding van een dergelijke zorgvuldigheidsnorm moeilijk algemene regels zijn te geven en dat dit van geval tot geval beoordeeld moet worden. Zij vroegen echter of dit een grote belasting zal betekenen van de rechterlijke macht. De rechter zal moeten beoordelen of de overheid zich ten tijde van de verontreiniging het saneringsbelang reeds aantrok dan wel voor de veroorzaker voldoende duidelijk was of behoorde te zijn dat zij zich dat belang zou aantrekken, aldus de Raad. Kunnen hiervoor op grond van huidige jurisprudentie al enkele criteria worden gegeven? Zo ja, welke?

HOOFDSTUK V. DEREGULERING

De leden van de GPV-fractie hadden de reactie van de minister op vragen met betrekking tot het loslaten van de termijn voor de sanering van ernstige gevallen verhelderend gevonden. Loslaten van deze termijn zal negatieve gevolgen hebben voor het milieu. Verder is berekend dat dit een toename van de kosten van onderzoek en sanering met een factor 1.85 met zich mee zou brengen, zo lazen deze leden op blz. 50 van de memorie van antwoord. Deze leden hadden begrepen dat in de praktijk deze termijn niet gehaald wordt, maar zij vroegen of dit tot gevolg moet hebben dat van geen enkele termijn meer sprake is. Zou het niet goed zijn een realistischer termijn vast te stellen?

HOOFDSTUK VI. ARTIKELEN

Artikel I

Onderdeel A

Artikel I

De leden van de PvdA-fractie namen kennis van de nieuw opgenomen omschrijving van «geval van verontreiniging». De gewenste samenhang wordt in deze omschrijving afgeleid uit de clausule «vanwege die verontreiniging, de oorzaak of de gevolgen daarvan». Kan dit nader worden toegelicht op zijn betekenis? Sluit deze omschrijving ook in dat van één geval sprake is indien het vanwege de gewenste aanpak samenhangt, ook al zou er sprake zijn van bijvoorbeeld twee verschillende bronnen van bodemverontreiniging? Zelf waren zij van mening dat een samenhangend

stedelijk vernieuwingsproject als één geval moet kunnen worden gezien, ook al zou het om een veelheid van soorten verontreiniging gaan.

De leden van de PvdA-fractie hadden in het voorlopig verslag ook bepleit een omschrijving op te nemen van het begrip «verontreiniging» in dit artikel. Volgens de memorie van antwoord wordt dit begrip thans in de Leidraad toegelicht op een wijze die in de praktijk weinig misverstanden veroorzaakt, en geeft de regering er mede daarom vooralsnog de voorkeur aan dit begrip niet in de wet vast te leggen. Deze leden vonden dit een zwak verweer. Kan nader worden aangegeven hoe de toelichting in de Leidraad luidt en waarom deze niet in de wettekst zou kunnen worden opgenomen?

Onderdeel B

Artikel 14

Het kwam de leden van de SGP-fractie voor dat de definitie van saneren in artikel 1, tweede lid, niet geheel spoort met de terminologie die gehanteerd wordt in het gewijzigde artikel 14. In dat artikel wordt naast «het saneren van de bodem» gesproken van een tweede element, namelijk: «de aantasting en de directe gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken en ongedaan te maken». Hierdoor wordt de suggestie gewekt dat saneren iets anders is dan het zoveel mogelijk beperken en ongedaan maken van de aantasting van de bodem en de directe gevolgen daarvan. Wordt de leesbaarheid van dit artikel niet verbeterd, indien de zinsnede «of de aantasting en de directe gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken en ongedaan te maken» wordt geschrapt?

Onderdeel E

Artikel 21

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering welke voordelen eigenaren/exploitanten van verontreinigde terreinen hebben bij het melden van een voorgenomen sanering. Indien er geen voordelen zijn, welke handhavingsvoorzieningen worden dan getroffen om te voorkomen, dat gesaneerd wordt zonder melding? Welke sancties staan op het niet melden van een voorgenomen sanering?

Onderdeel H

Artikel 23

De leden van de PvdA-fractie namen aan dat de aangekondigde herbeschouwing van de gehele regeling voor ongewone voorvallen, in de nadere memorie van antwoord tot een resultaat zal leiden. Zij wachtten deze met de leden van de CDA-fractie met de belangstelling af.

Onderdeel V

Artikel 27h

De leden van de CDA-fractie vroegen waarom de mogelijkheid van AROB-beroep tegen een door gedeputeerde staten verleende vrijstelling van het bestemmingsplan niet expliciet in artikel 56 wordt opgenomen, nu daartegen volgens de regering toch beroep mogelijk moet zijn.

Artikel 27i

De leden van de D66-fractie vroegen of de regering van mening is dat het opnemen van een verplichting tot milieuhygiënische prioritering in art. 27i zal leiden tot een situatie waarbij uit de wet voortvloeiende milieugelden worden ingezet op die plaatsen, waar dat milieuhygiënisch het noodzakelijkst is.

De leden van de Groen Links-fractie vroegen waarom in dit artikel niet bepaald wordt dat het op te stellen saneringsprogramma aan de zelfde eisen voldoet als in artikel 2 van de Interimwet Bodemsanering. Met name voor de inspraak leek het hen ook van belang dat inzichtelijk gemaakt wordt op welke gronden tot een bepaalde prioriteitsstelling gekozen is. Daarbij zou milieuhygiënische prioritering in hun ogen voorop moeten staan.

Artikel 27o

De leden van de PvdA-fractie vroegen of ook dit artikel geen aanpassing behoeft in de zin van het nieuwe artikel 27m-1.

Onderdeel Q

Artikel 46

De leden van de fractie van D66 meenden dat de beroepsmogelijkheden tegen beslissingen aangaande schadevergoeding in de nieuwe regeling in art. 46 vierde lid zijn verslechterd ten opzichte van de huidige, doordat de burgerlijke rechter de competente rechter is geworden. De verplichte rechtsbijstand door advocaten en de hogere griffierskosten kunnen een zware financiële drempel vormen.

Hoe staat de regering ten opzichte van handhaving van de beroepsweg bij de Raad van State?

Onderdeel R

Artikel 47

De leden van de PvdA-fractie doelden in het voorlopig verslag waar zij bepleitten ook particulieren onder het tweede lid te brengen, inderdaad niet de formele voeging. Zij beoogden vast te leggen dat particulieren desgewenst de landsadvocaat kunnen verzoeken ook hun claims te behartigen, en wel kosteloos. Het gaat hen dus om een recht dat zij aan die particulieren willen toekennen, en wel door een positieve wetsbepaling. Wellicht dat artikel 47 daar evenwel niet de juiste plaats voor is. Kan nader worden ingegaan op de bestaande praktijk terzake? Wanneer, op welke voorwaarden en hoe vaak is de landsadvocaat burgers in voornoemde zin terwille, en hoe verloopt dan de verrekening van de kosten van zijn inzet?

Artikel 50

De leden van de PvdA-fractie vroegen of het wegschrappen van de minister van VROM uit het derde lid nu ook tot gevolg heeft dat de kosten van een eventuele tegemoetkoming aan een gemeente, voor rekening komen van de ministeries van Binnenlandse Zaken en van Financiën. Zij stelden dan wel prijs op een zodanige wetsbepaling dat dit vast wordt gelegd.

Artikel 52

De leden van de PvdA-fractie hielden vast aan hun wens van een samenvattende rapportage van de provinciale verslagen voor de Kamer, op te stellen door het rijk. De suggestie in de memorie van antwoord dat de Kamer zich maar dient te verstaan met de provinciale besturen vonden zij ongepast. Zij konden ook niet inzien dat het op enigerlei wijze verslag doen aan de Kamer over hetgeen de provincies rapporteren, tot een te grote belasting van het ambtelijk apparaat zou leiden. Zij namen toch aan dat bijvoorbeeld de minister op enigerlei wijze wordt gerapporteerd over de provinciale verrichtingen, en dat ook van de minister niet wordt verwacht dat hij alle verslagen integraal doorleest. Zij beoogden zeker niet dat de Kamer jaarlijks van een dik boekwerk wordt voorzien, maar beknopt en analytisch wordt bericht over de voortgang van de operatie, de belangrijkste kengetallen, en de eventueel gebleken knelpunten. Zulk een rapportage zou onderdeel kunnen vormen van het jaarlijks aan de Staten-Generaal uit te brengen Milieuprogramma.

Artikel VI

De leden van de PvdA-fractie vroegen of het niet in de rede ligt ook een herinneringsbepaling op te nemen, nu de wet nogal verandert en een artikelnummer als bijvoorbeeld 27a-1 niet overzichtelijk oogt.

Artikel VII

De leden van de PvdA-fractie vroegen waarom thans de mogelijkheid van verschillende tijdstippen van inwerkingtreding per artikel wordt opgenomen.

De voorzitter van de Commissie,
Van Rijn-Vellekoop

De griffier van de Commissie,
Hordijk